

อหิงสาทางการเมืองและสังคมในความคิดของคานธี

1. การเมืองกับสังคม

ก. การเมืองกับศาสนา

คานธีเป็นนักศีลธรรมทางการเมืองคนสำคัญของอินเดีย แนวความคิดของเขามีลักษณะแตกต่างไปจากนักคิดทางการเมืองตะวันตก กล่าวคือ นักคิดตะวันตกแยกการเมืองและศาสนาออกจากกันดังจะเห็นได้จากคติพจน์ที่ว่า "อำนาจคือธรรม" ส่วนคานธีผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นทั้งนักบุญและนักการเมืองทำหายคติพจน์นี้โดยการเสนอแนวความคิดใหม่ในทางการเมืองว่า "สัจยะเท่านั้นที่จะครองโลก"

ตามที่ทัศนะของคานธี การเมืองกับศาสนาเป็นสิ่งที่จะต้องควบคู่กันไป การเมืองที่แยกออกจากศาสนาจะปราศจากความหมาย การเมืองเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ และไม่อาจแยกออกจากชีวิตของเรา¹ คานธีกล่าวว่าความภักดีที่มีต่อสัจยะทำให้เขาก้าวเข้าไปสู่วิถีทางการเมือง การเมืองและอำนาจทางการเมืองไม่อาจแยกออกจากกัน การเมืองที่แยกออกจากอำนาจ หรือคุณค่าทางศีลธรรมหรือความศรัทธาจะนำไปสู่กฎอันไร้ศีลธรรมในที่สุด อำนาจทางการเมืองเป็นจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงภาวะความเป็นอยู่ของพลเมือง ไม่ใช่จุดสุดท้ายหรือเป้าหมายทางการเมือง อำนาจทางการเมืองมาจากการทดสอบทางจิตใจ (spiritual experimentation) บุคคลที่กล่าวว่าศาสนาไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองก็คือบุคคลที่ไม่รู้อความหมายของศาสนา² คำว่า "ศาสนา" ในทัศนะของคานธีหมายถึง

¹ M.K. Gandhi, Speeches and Writing of Mahatma Gandhi, p. 315.

² Ibid., p. 296.

ศาสนาอันเป็นพื้นฐานของทุกศาสนา ศาสนาหมายถึงการผูกพันทางจิตใจของแต่ละบุคคล และไม่ใช่ศาสนาตามรูปแบบทั่วไป (formal religion) และการที่คานธีเชื่อในพื้นฐาน เอกภาพของชีวิตทำให้เขาปฏิเสธความแตกต่างระหว่างชีวิตส่วนตัวกับส่วนรวม ทางโลก กับทางธรรม

ข. สวราชหรือการปกครองตนเอง (Swaraj or self-rule)

สวราชหรือการปกครองตนเองเป็นแก่นความคิดทางการเมืองของอินเดีย คานธีเน้นความสำคัญของสวราชและสวเทสี (การพึ่งตนเอง) ในทางการเมือง สวราช และสวเทสี (swadesi) มีผลสืบเนื่องมาจากการนำความคิดสัจยะมาใช้ในสวราช อหิงสาในสวเทสี และความสัมพันธ์ระหว่างสัจยะกับอหิงสาคือพื้นฐานสวราชและสวเทสี ตามทัศนะของคานธีสัจยะเป็นสิ่งที่อยู่ก่อนอหิงสา ความสัมพันธ์ระหว่างสัจยะกับอหิงสา เปรียบเสมือนกับคาน 2 คานของเหรียญอันเดียวกัน อหิงสาคือวิธีการในทางปฏิบัติ เพื่อที่จะนำไปสู่จุดสุดท้ายคือสัจยะ ในทำนองเดียวกันเสรีภาพหรือการปกครองตนเอง มีอยู่ก่อนความริบหรี่หรือการเป็นอิสระ (self-dependence) แต่ในทางปฏิบัติการเป็น อิสระจะนำไปสู่การปกครองตนเองในที่สุด

คานธีให้ทัศนะเกี่ยวกับ "ปुरुณสวราช" (Purana Swaraj) หรือเอกราช โดยสมบูรณ์อันเป็นเป้าหมายของสภาคองเกรสในปี 1931 ดังนี้คือ

ข้าพเจ้าไม่รู้จักคำหรือประโยคที่จะตอบเป็นภาษาอังกฤษ ข้าพเจ้าเพียงแต่ได้ คำอธิบายใดเท่านั้น คำว่า "สวราช" ตามรากศัพท์หมายถึงการปกครองตนเอง สวราชหมายถึงการปกครองตนเองอย่างมีระเบียบวินัยจากภายใน และปุณระหมายถึง "สมบูรณ์" ส่วนคำว่าเอกราชไม่มีขอบเขตจำกัด เอกราชหมายถึงการมีสิทธิทำตามสิ่งที่ ท่านชอบ "สวราชคือปฏิฐานและเอกราชคือปฏิเสธ" ปुरुณสวราชหมายถึง การมีความสัมพันธ์ กันเพื่อผลประโยชน์และเจตจำนงร่วมกัน ปुरुณสวราชมิได้หมายถึงการตัดสัมพันธ์ไมตรี กับประเทศอื่น บางประเทศเป็นเอกราชแต่ไม่มีปुरुณสวราช เช่น เนปาล คำว่าสวราช เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ในพระเวทหมายถึงการปกครองตนเอง การเห็นยวรั้งใจตนเอง สวราช

มิได้หมายความว่าถึงการเป็นอิสระจากข้อผูกพันตามความหมายของเอกราช¹

ตามทัศนะของคานธี เสรีภาพของปัจเจกชนไม่ได้หมายความว่าถึงการแยกตัวออกจากสังคม การมีเสรีภาพของปัจเจกชนทำให้มนุษย์เต็มใจที่จะรับใช้สังคม เสรีภาพก็คือการปกครองตนเอง คนที่อิสระต้องไม่เห็นแก่ตัวหรือแยกตัวออกจากสังคม แต่เขาก็มีสิทธิในการจะเลือกทำตามความคิดของเขา เสรีภาพที่ได้มาจากความช่วยเหลือของคนอื่นมิใช่เสรีภาพแท้จริง² เพราะเสรีภาพจะสลายไปหากถูกถอนความช่วยเหลือ ส่วนสวราชหมายถึงการปกครองตนเอง โดยที่มีสิทธิในการกำหนดคิสรภาพของตนเองหรือบุคคลอื่น เสรีภาพจะไร้คุณค่าถ้ามนุษย์ไม่อาจมีเสรีภาพในการทำผิดและทำบาป³ สวราชทำให้ทุกคนมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ คานธีกล่าวว่าสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อเสรีภาพก็คือความอ่อนแอในตัวมนุษย์ การที่มนุษย์มีขมขื่นให้ความชั่วมีอำนาจเหนือตนเองก็เหมือนกับการที่ยอมให้รัฐอยู่เหนือคน x มนุษย์ต้องขจัดความอ่อนแอโดยการใช่วิธีการถอนความร่วมมืออันเป็นขบวนการทำจิตใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ (self-purification) ซึ่งมีผลให้เกิดพลังในการเรียกร้องเสรีภาพทางศีลธรรม ทัศนะดังกล่าวนี้เน้นถึงการใช่อิทธิพลตามธรรมชาติ (natural right) ในการต่อต้านผู้ปกครองที่จำกัดเสรีภาพของมนุษย์ และการที่มนุษย์สูญเสียเสรีภาพก็เนื่องมาจากความอ่อนแอในตัวเองทำให้ไม่อาจพัฒนาตนเองหรือเห็นยวรั้งใจของตน ท่านองเดียวกันในการเรียกร้องเสรีภาพของชาติ เราจะเรียกร้องสิทธิในการทำผิดและต่อต้านผู้ปกครองต่างชาติซึ่งอาจจุดประสงค์ในการปกครองว่าเพื่อจะนำมาสู่รัฐบาลที่ดี ในกรณีนี้คานธีถือว่า การมีรัฐบาลของตนเอง (self-government) ดีกว่าการมีรัฐบาลที่ดี ทุกคนต้องรับผิดชอบในการแสวงหาเสรีภาพหรือเรียกร้องเสรีภาพที่สูงขึ้นไป และสวราชแท้จริงจะบรรลุผลก็ต่อเมื่อทุกคนพร้อมใจกันต่อต้านผู้มีอำนาจที่ใช้อำนาจไปในทางที่ผิด

¹Iyer, The Moral and Political Thought of Mahatma Gandhi, p. 349.

²Ibid., p. 350.

³Ibid., p. 350.

ทัศนคติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวอินเดียที่ว่ามนุษย์เป็นหน่วยเล็ก ๆ หน่วยหนึ่งของหน่วยใหญ่ในจักรวาล การค้นพบตัวเองทำให้เข้าใจถึงธรรมชาติอันแท้จริงของสัจภาวะ และโครงสร้างของระบบจักรวาล คานธีก็นำความคิดทางเมตาฟิสิกส์มาเชื่อมโยงถึงปัจเจกชนในฐานะที่เป็นตัวแทนที่มีความสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการที่เขา กล่าวว่า "สวราชของบุคคลหนึ่ง หมายถึงสวราชของปัจเจกชนทั้งหมด" ยิ่งกว่านั้น "การปกครองเหนือตนเองเป็นสวราชอย่างแท้จริง มันเป็นเรื่องเกี่ยวกับโมกษะหรือทางแห่งการหลุดพ้น"

2. รัฐกับพลเมือง

ก. รัฐ

คานธีนำความคิดสัจยะและอหิงสาทางเมตาฟิสิกส์มาเกี่ยวข้องกับการเมืองและสังคมอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง ตลอดจนขอบข่ายการนำอหิงสาเป็นวิธีการต่อสู้ในการต่อต้านความอยุติธรรมในสังคม เรียกร้องมโนธรรมของผู้ปกครองและนำมาใช้แก้ปัญหาในระดับชาติ ระดับนานาชาติโดยยึดถืออหิงสาแทนความรุนแรงซึ่งจะนำไปสู่สันติภาพ คานธียึดถือสัจยะซึ่งเป็นสิ่งสูงสุด สัจยะเป็นจุดหมายสุดท้ายที่ทุกคนมุ่งไปสู่ ความคิดเกี่ยวกับสัจยะและอหิงสาจะนำไปสู่สังคมอหิงสา หรือรัฐอหิงสาในที่สุด

คามหัตถะของคานธี...

รัฐเป็นตัวแทนของความรุนแรงที่แสดงออกมาในรูปการรวมตัวอย่างเป็นระเบียบและมั่นคง ปัจเจกชนเป็นผู้มีจิตใจ แต่รัฐเป็นจักรกลที่ไม่มีชีวิตจิตใจ มันไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงความรุนแรงซึ่งเป็นที่มาของตัวรัฐเองได้¹ คานธีต้องการให้เลิกการรวมอำนาจไว้ในมือของรัฐ แต่ให้กระจายออกไปในรูปของกรรมกรหรือทรัพย์สิน คานธีเห็นว่าอำนาจ

¹ R.K. Prabhu and U.R Rao, The Mind of Mahatma Gandhi,

จากปัจเจกชนย่อมมีอำนาจหรือความรุนแรงน้อยกว่าอำนาจของรัฐ แต่ในกรณีที่ดีก็
 เสียไม่ได้ก็ขอสนับสนุนรัฐที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้¹

อำนาจทางการเมืองมีจุดสุดท้ายแต่เป็นจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงสถานะ
 ความเป็นอยู่ของพลเมือง อำนาจทางการเมืองหมายถึงการวางระเบียบชีวิตในบ้านเมือง
 โดยผ่านทางผู้แทน หากประชาชนมีคุณสมบัติพร้อมผู้แทนก็ไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใด
 และจะนำไปสู่รัฐแบบอนาธิปไตย (Anarchy) คือไม่มีรัฐบาล ภายในรัฐทุกคน
 เป็นผู้ปกครองตนเองโดยไม่เป็นเครื่องกีดขวางต่อประเทศเพื่อนบ้าน ในรัฐอุดมการปราศ
 จากอำนาจทางการเมืองเพราะไม่มีรัฐ แต่อุดมการเป็นสิ่งที่ไม่อาจเข้าถึงได้ในชีวิตตาม
 ทัศนะของทอโร รัฐบาลที่ดีที่สุดก็คือรัฐบาลที่ปกครองน้อยที่สุด²

รัฐประชาธิปไตยมาจากความยินยอมของประชาชนซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสังคม
 การกระทำที่มาจากอสังคยะและความรุนแรงเป็นการบั่นทอนเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและ
 เป็นอุปสรรคต่อการนำไปสู่ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง คานธีเห็นว่าเสรีภาพของปัจเจก
 บุคคลจะมาจากอหิงสาซึ่งเน้นถึงการใช้พลังทางจิตแทนความรุนแรงหรือการใช้กำลัง แม้ว่า
 การนำอหิงสาไปใช้ในอำนาจทางการเมืองเพื่อต่อต้านอิทธิพลการจู่โจมย่อมก่อให้เกิด
 ความขัดแย้งซึ่งอาจนำไปสู่ความรุนแรงทั้งนี้เพราะความรุนแรงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยง
 แต่คานธีก็ยังคงเชื่อว่ารัฐสามารถปกครองได้โดยอาศัยพื้นฐานอหิงสาคั้งที่ปรากฏในรัฐสวราช
 หรือรัฐอหิงสา

ในรัฐอหิงสาจะไม่มีเจตจำนงทั่วไป (General will) ที่บังคับผู้เชิดชูกัน ไม่มี
 การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว และปัญหากรรมกรว่างงานก็จะแก้ไขได้ ปัญหาการว่าง
 งานสำคัญกว่าแง่ผลผลิต คานธีเห็นว่ารัฐอหิงสาจะเป็นไปไม่ได้ครบโดที่ยังคงมีช่องว่าง

¹Ibid.

²Ibid.

ระหว่างคนจนและคนรวย ความไม่เสมอภาคก่อให้เกิดการต่อต้านลัทธิแห่งการไม่ครอบครอง (Doctrine of non-possession) ทำให้ทิศของในทรัพย์สินส่วนตัวและอำนาจซึ่งอยู่ในลักษณะของหิงสา การที่คนเรามีหิงสาในสมบัติและหิงสาในการแสวงหาอำนาจจะนำไปสู่ความรุนแรงและการปฏิวัติในที่สุด

คานธีเห็นวาระระบบประชาธิปไตยกับการใช้กำลังทหารขัดแย้งกัน นักประชาธิปไตยเน้นความสำคัญของพลังทางศีลธรรมในรัฐมากกว่าอาวุธ หากคนต้องการใช้ความรุนแรงเพื่อที่จะทำลายแบบอิตเลอร์ ประเทศเล็ก ๆ ก็แทบไม่มีโอกาสสู้ออก คานธีเน้นถึงการใช้กำลังตำรวจแบบอหิงสา กองทัพอหิงสาและสันติภาพ แก่นความคิดอหิงสานั้นมีสาระแบบยูโซเปีย และครอบคลุมถึงการต่อต้านบุคคลที่กระทำผิด การป้องกันตนเองจึงเป็นส่วนหนึ่งของการ เคารพปัจเจกภาพของตนเอง ทักษะประชาธิปไตยก็อยู่ภายใต้ระบบดังกล่าวนี้บุคคลที่อ่อนแอที่สุดก็จะมีโอกาสเท่ากับบุคคลที่แข็งแรงที่สุด

แม้ว่าอหิงสาที่สมบูรณ์เป็นสิ่งที่มีมนุษย์ไม่อาจเข้าถึงได้ แต่คานธีก็ยังเลือกทางแห่งรัฐอหิงสา สังคมอหิงสาและสังคมประชาธิปไตยแบบอหิงสาเปรียบเสมือนกับรูปแบบของยูคลิด (Euclidean Model) ที่จะก่อให้เกิดมาตรฐานของสิ่งอื่นตามมาภายหลัง แม้ว่ารัฐบาลที่ใช้อำนาจต้องปกครองโดยอาศัยอำนาจตุลาการ แต่อำนาจตุลาการอาจคัดถอนออกมาในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง อำนาจตุลาการที่มาจากประชาชนก็คือความเป็นไปไคของสังคมแบบอหิงสา สังคมที่ดำเนินไปบนพื้นฐานแห่งอหิงสาจะนำไปสู่อนาธิปไตย (Anarchy) และระบอบอนาธิปไตยก็คือประชาธิปไตยบนพื้นฐานแห่งอหิงสา

ข. พลเมือง

คานธีแยกความแตกต่างระหว่างรัฐกับพลเมือง รัฐเปรียบเสมือนกับเครื่องจักรที่ไม่มีชีวิตจิตใจ แต่มนุษย์มีจิตใจและยึดมั่นในพลังสัตยะ คานธีเน้นความสำคัญของอำนาจทางศีลธรรมว่าเป็นสิ่งที่มีมาก่อนอำนาจของรัฐ ยามใดที่รัฐใช้อำนาจในทางที่ผิดพลเมืองต้องไม่ปล่อยให้หมกมุ่นหรือสยบยอมไป หรือสูญเสียความมั่นคงที่มีต่อรัฐ ความยุติธรรมเปรียบเสมือนกับหนี้สินที่รัฐจะต้องชดใช้แก่พลเมือง พลเมืองทุกคนต้องมีความรับผิดชอบ

ต่อการกระทำทุกอย่างของรัฐ¹ และมีหน้าที่ที่จะต้องต่อต้านหากการกระทำของรัฐมีผล
 ในทางเสื่อมเสียต่อประเทศชาติและ "มันก็เป็นสิทธิที่แบ่งไว้ในของปัจเจกชน
 ที่จะปฏิเสธการยอมรับรัฐมหาก ซึ่งไม่รับฟังความคิดเห็นของเขา"² เมื่อรัฐยึดถือ
 อสัคย์และกคชัฒมแห่งราษฎร ทุลาการและข้าราชการผู้บริหารก็กลายเป็นเครื่องมือของ
 รัฐ พลเมืองต้องหยุดยั้งการกระทำเหล่านี้และถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิเสธต่อการ
 รับใช้รัฐที่ทุจริตคอเจตจำนงธรรมชาติ พลเมืองจะทำตามหน้าที่ของตนได้คือโดยการ
 เข้าใจถึงกฎหมายของรัฐและเชื่อฟังโดยปราศจากความกลัวต่อการถูกลงโทษอีกทั้งมี
 ความใจกว้างต่อการรับฟังกฎหมายของรัฐ

ค. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง

(1) ความสัมพันธ์

ทัศนะเกี่ยวกับรัฐและพลเมืองตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้มีผลโยงถึงความ
 สัมพันธ์ของพลเมืองที่มีต่อรัฐอย่างชัดเจน กล่าวคือคานธีถือว่าถ้ารัฐมีการฉ้อโกงและกฎ
 ที่ครองำการกระทำของบุคคลเป็นสิ่งไร้มนุษยธรรม และระบบทางการเมืองอยู่บนพื้นฐาน
 การทุจริตประชาชนนับล้าน ความซื่อสัตย์ที่มีต่อรัฐหรือการฉ้อโกงนั้นถือว่าเป็นบาป แะ
 การไม่ซื่อสัตย์ถือว่าเป็นความดี³ การที่พยายามทำตามผู้บริหาร ยุติธรรมถือว่าเป็นการ
 กระทำชั่วช้า คนบริสุทธิ์จะถูกใช้เป็นเครื่องมือของความชั่วร้าย การช่วยผู้บริหารที่เลว
 จึงเป็นการกระทำที่ไม่สมควรแต่คนก็จะต้องต่อต้านและการไม่เชื่อฟังต่อกฎของรัฐที่เลว
 ก็เป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำ

ในการต่อต้านรัฐยุติธรรมหรือความไม่เป็นธรรมในสังคม คานธีไม่
 เห็นด้วยกับการใช้วิธีการรุนแรงเพราะแม้ความรุนแรงอาจจะให้ผลในระยะสั้นแต่ความ
 ก็ไม่อาจแก้ปัญหาในระยะยาวได้ ความรุนแรงจะก่อให้เกิดการทำลายล้างที่จะเห็นได้

¹Iyer, The Moral and Political Thought of Mahatma Gandhi,
 p. 256.

²Ibid.

จากสงครามโลกมากกว่าการที่จะก่อให้เกิดการสร้างสรรค คานธีเสนอวิธีการต่อสู้แบบอหิงสาซึ่งเน้นกฎแห่งความรัก และพลังทางจิตในการต่อต้านและเรียกร้องมนุษยธรรมของฝ่ายตรงข้าม พลังทางจิตก็คือพลังทางศีลธรรมที่มีอยู่ในตัวของคนเราและจะกลายเป็นอาวุธในการต่อสู้ที่มีสมรรถภาพที่สุด.

(2) วิธีการต่อต้าน

วิธีการต่อสู้ของคานธีมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีรูปแบบ ลักษณะ และขอบเขตการนำมาใช้แตกต่างกัน เพื่อความเข้าใจถึงการนำหลักอหิงสามาใช้ในทางการเมืองและสังคมในหัวข้อต่อไปจะขอกล่าวถึงความเป็นมาและวิธีการต่อสู้แต่ละรูปแบบของคานธี แต่พอสังเขป วิธีการต่อต้านหรืออีกนัยหนึ่งคืออาวุธอหิงสาของคานธีพอจะแยกออกเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

2.1 สิทธิการคือแพงหรือวิธีการคือแพง (Doctrine of passive resistance)

2.2 สิทธิสัตย์เคราะห์ (Doctrine of Satyagrah)

2.1 สิทธิการคือแพง

แม้ว่าสิทธิคือแพงเป็นแนวความคิดทางการเมืองที่มีในเอเชียและยุโรป แต่ที่ขณะนี้ เป็นสิ่งที่มีมานานและมีการปฏิบัติในอินเดียก่อนที่จะแพร่หลายไปในยุโรป ในอินเดียสมัยโบราณการที่ผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในสหพิชราชธรรมทำให้ประชาชนเกิดการเรียกร้องสิทธิเพื่อต่อต้านความอยุติธรรม นอกจากการต่อต้านก็ยังมีวิธีการคือแพงในขอบเขตจำกัด อาวุธชุกรน (dhurna) ชูร แปลว่าการยึดถือ เป็นการประท้วงความหิว เจ้าหนี้ใช้วิธีการนี้ในการรอกอยลูกหนี้ที่ละเลยต่อการเรียกร้องทางกฎหมาย การประท้วงแบบชุกรนเป็นการประท้วงด้วยการอดอาหารอยู่กลางแจ้ง การประท้วงจะดำเนินต่อไปจนกว่าฝ่ายตรงข้ามจะยินยอมต่อขอเรียกร้อง ชาวฮินดูเชื่อว่าบุคคลใดก็ตามที่สิ้นชีวิตในการประท้วงจะกลายเป็นวิญญาณที่สิงสู่และก่อให้เกิดความทุกข์แก่ฝ่ายตรงข้าม

นายอโรพินโด โฆส (Aurobindo Ghose) มีอิทธิพลต่อลัทธิคือแพ่งในอินเดียสมัยใหม่ โฆสเห็นว่าวิธีการคือแพ่งเป็นอาวุธที่เหมาะสมที่สุดสำหรับอินเดีย ความรุนแรงและความป่าเถื่อนของกองทัพจะนำไปสู่การทำลายชีวิตของบุคคลทั้งชาติ ผู้ต่อต้านความรุนแรงจะก่อให้เกิดอันตรายต่อรัฐ แต่การคือแพ่งจะละเว้นการกระทำบางอย่างที่ช่วยเหลือรัฐ สาระสำคัญของต่อต้านแบบคือแพ่งขึ้นอยู่กับนโยบายการไม่ให้ความช่วยเหลือ (boycott) เช่นการไม่ทำตามศาลยุติธรรม ปฏิเสธที่จะจ่ายค่าเช่า และเสียภาษี การคือแพ่งเป็นเครื่องมือที่เตรียมพร้อม ผู้ต่อต้านพร้อมที่จะทำลายกฎหมายที่ไร้ความยุติธรรมและยอมรับความทุกข์เพื่อหลักการของเขา การละเมิดคอกฎหมายอยู่ติชธรรมถือเป็นที่ทางศีลธรรมของมนุษย์ที่จะต้องกระทำ

วิธีการคือแพ่งตามทัศนะของคานธี ในระยะแรกคานธีใช้คำว่า "คือแพ่ง" (Passive Resistance) เป็นวิธีการต่อสู้ทางการเมือง ต่อมาคานธีเปลี่ยนจากคำว่า "คือแพ่ง" เป็น "สัตย์เคราะห์" คำว่าอเคราะห์ (agrah) มาจากรากศัพท์ "เคราะห์" (grah) แปลว่าการยึดหรือการเกาะแนม สัตย์เคราะห์หมายถึงการแสวงหาสัตย์และความตั้งใจที่จะเข้าถึงสัตย์ คานธีชอบคำว่า สัตย์เคราะห์มากกว่าคือแพ่งเพราะ "การคือแพ่ง" ไม่ตรงกับความหมายที่แสดงออกและแสดงให้เห็นแต่เพียงวิธีการไม่ใช้ระบบ แต่คำว่าคือแพ่งก็ยังคงใช้เพราะเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย

ในอินทสวราช (Hind Swaraj) คานธีให้คำจำกัดความการคือแพ่งในฐานะที่เป็นวิธีการรักษาสติ (Method of securing right) โดยเน้นถึงการทนทุกข์ของปัจเจกชนดังนี้

เมื่อข้าพเจ้าปฏิเสธที่จะเข้าถึงสิ่งที่ขัดต่อความสำนึก ข้าพเจ้าจะใช้พลังจิตในการต่อต้านและไม่ยอมรับการขู่ขู่ของรัฐ การใช้พลังจิตรวมหมายถึงถึงอุทิศตนเอง การอุทิศตนเองเป็นสิ่งสูงส่งกว่าการอุทิศของคนอื่น ในการใช้พลังต่อต้านความอยู่ติชธรรมนั้น คนที่ใช้วิธีการดังกล่าวต้องยอมรับการทนทุกข์และจะไม่ทำให้คนอื่นทนทุกข์ต่อความผิดพลาดของเขา ไม่มีใครที่จะถูกทอนทุกอย่างหรือในบางกรณี

อาจขึ้นอยู่กับการตัดสินใจผิดของเขา ฉะนั้นเขาไม่ควรทำสิ่งที่เขาเรียกว่าผิดและยอมลำบากในสิ่งที่เกิดขึ้น นี่เป็นกฎเฉพาะไปสู่การไขพลังจิต¹

คานธีเห็นว่าถ้าคนคิดว่า การเชื่อฟังกฎไร้ความยุติธรรมเป็นสิ่งไร้มนุษยธรรม ก็ไม่มีทรราชย์ใจจะกักขังเขาได้ การกระทำของชนกลุ่มใหญ่อาจผิดและชนกลุ่มน้อยอาจถูกปราบไค้ที่คนยังคงยึดมั่นและเชื่อฟังกฎไม่เป็นที่ชอบของคนส่วนใหญ่ ก็แสดงว่าเขาตกเป็นทาสของคนเหล่านี้ การถือแห่งท้อง การความกล้าหาญและดีเป็นสิ่งที่คนทุกคนทำได้ แม้แต่คนที่อ่อนแอทางร่างกาย หญิง ชาย กลุ่มชนหรือแม่แก่คนที่อยู่โดดเดี่ยว กองทัพไม่ใช่สิ่งจำเป็นเท่ากับการควบคุมจิตใจ นักถือแห่งที่มีประสิทธิภาพต้องมีระเบียบในตัวเองโดยยึดถือคำสั่งขั้ยปฏิบัติในการเข้าถึงสัจยะ และกระทำโดยปราศจากความเกรงกลัว

แม้ว่าคานธีจะใช้ "สัตยเคราะห์" และ "การถือแห่ง" ในความหมายเหมือนกันในฮินดัสวราชและที่อื่น ๆ แต่เขาก็แยกความแตกต่างระหว่างสองสิ่งนี้ใน "สัตยเคราะห์ในอัฟริกาไค้" ออกเป็น 5 ประการดังนี้

1. ถ้าคนเชื่อว่าตนเองอ่อนแอและไม่มีสมรรถภาพ การถือแห่งก็ไม่อาจทำให้เข้มแข็ง ส่วนการปฏิบัติสัตยเคราะห์เชื่อว่าตนเองเข้มแข็ง ความคิ้แห่งพลังทำให้คนเราเข้มแข็ง และการมีพลังมากกว่าเดิมทำให้สัตยเคราะห์มีผลมากขึ้นและไม่เคยพ่ายแพ้
2. ในการถือแห่งไม่มีขอบเขตของความรัก แต่ในสัตยเคราะห์ไม่มีขอบเขตแห่งความเกิ้ยคชั้
3. ในการถือแห่งไม่มีขอบเขตการใช้อาวุธ แต่ในสัตยเคราะห์การใช้กำลังเป็นสิ่งต้องห้ามแม้แต่ในกรณีจำเป็น การใช้กำลังรุนแรงเป็นสิ่งต้องหลีกเลี่ยงสำหรับ

¹M.K. Gandhi, Hind Swaraj or Indian Home Rule, pp. 131-132.

สตัยเคราะห์ที่แต่อาจไม่จำเป็นสำหรับการถือแห่ง

4. สตัยเคราะห์อาจใช้สำหรับคนที่อยู่ไกลและคนที่เรารักที่สุด แต่การถือแห่งไม่อาจทำเช่นนั้นได้

5. การถือแห่งมักมีความคิดในการก่อให้เกิดความลำบากแก่บุคคลอื่น แต่สตัยเคราะห์ไม่มีความคิดในการทำร้ายฝ่ายตรงข้าม

จะเห็นได้ว่า จุดประสงค์ของคานธีในการแยกความแตกต่างระหว่างสตัยเคราะห์กับการถือแห่งเป็นการแยกความแตกต่างระหว่างอหิงสาในฐานะที่เป็นหลักการและนโยบายหรืออหิงสาของคนเข้มแข็งกับคนอ่อนแอ อีกนัยหนึ่งสตัยเคราะห์กับการถือแห่งเป็นความแตกต่างเสมือนหนึ่งขั้วโลกเหนือและขั้วโลกใต้

2.2 สัทธิสตัยเคราะห์

ก. อิทธิพลทางความคิด

สัทธิสตัยเคราะห์ของคานธีได้รับอิทธิพลจากทอโร¹ (Thoreau)

ในบทความเรื่อง "สัทธิว่าด้วยการไม่เชื่อฟัง" (Doctrine of Civil Disobedience) ที่ว่ามโนธรรมของปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ ความเป็นคนต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด เราไม่ควรจำกัดสิทธิของตนเองโดยการเคารพต่อกฎหมายที่ไร้ความยุติธรรม มวลชนที่รับใช้รัฐดังกล่าวนี้เปรียบเสมือนกับเครื่องจักรกล ทุกคนมีสิทธิในการที่จะทำตามสิ่งที่เราคิดว่าถูกต้อง และก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธการร่วมมือกับรัฐ รวมทั้งการต่อต้านรัฐบาลที่มีแนวโน้มไปสู่ทรราช

ในสัทธิแห่งการต่อต้าน ทอโรต้องการยืนยันถึงความรับผิดชอบของพลเมืองในรัฐและถือเป็นที่หน้าของคนที่จะต้องละมือจากสิ่งที่ไม่ดี หน้าที่นี้มีความสำคัญกว่าการลงคะแนนเสียงเพื่อเรียกร้องสิทธิ คนเราไม่อาจทำได้ทุกสิ่งแต่อย่างน้อยที่สุดก็สามารถละเว้นจากการกระทำผิดบางอย่าง ภายใต้รัฐบาลอหิงสาคือเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่ปักมั่นในความยุติธรรม การปฏิบัติแบบสันติจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อพลเมืองพร้อมใจกันปฏิเสธที่จะทำตามผู้ปกครองและต่อต้านรัฐโดยไม่เกรงต่อต้านอำนาจการข่มขู่ของรัฐ

¹ V.P. Gaur, Mahatma Gandhi: A Study of His Message of Non-Violence (New Delhi: Sterling Publishers Private Limited, 1977), p. 23.

จากทัศนะดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าลัทธิแห่งสัจยเคราะห์ของคานธีใกล้เคียงกับทอโรมากกว่า ที. เอช. กรีน¹ (T.H. Green) ทอโรเน้นถึงปัจเจกชนในลักษณะของมนุษย์ที่มีก่อนสิ่งอื่นใดและมีคุณค่ามากกว่าฐานะกมลเป็นพลเมืองของรัฐ ส่วนกรีนมีทัศนะตรงข้ามคือ ถือว่าปัจเจกชนไม่มีสิทธิในการต่อต้านสังคมหรือรัฐ กรีนยึดถือความคิดรวมเป็นมาตรการในการตัดสิน ผลตามมาก็คือพลเมืองจะถูกบังคับให้เชื่อฟังกฎของรัฐเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของรัฐ คานธีเห็นด้วยกับความคิดของกรีนในการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ แต่คานธีก็ยอมรับว่ามโนธรรมของปัจเจกบุคคลมีผลต่อการกระทำและจะกระตุ้นมโนธรรมของบุคคลอื่น คานธีไม่เห็นด้วยกับการที่ปัจเจกบุคคลจะต้องมีหน้าที่ทำตามมโนธรรมซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดทางสังคม คานธีให้ความหมายแก่หน้าที่มากกว่าสิทธิ ความจริงก็คือในความคิดทางการเมืองอินเดียไม่ได้กล่าวถึงสิทธิ แต่คานธีเน้นถึงอิทธิพลในฐานะที่เป็นจุดหมายไปสู่สัจยและอิทธิพลเป็นอาวุธในการต่อต้านความอยุติธรรมในสังคม

นอกจากนี้คานธียังได้รับอิทธิพลจากโสกราตีส (Socrates) ในการเขียน The story of a satyagrahi. เมื่อโสกราตีสถูกจับซึ่งถูกเขาถูกข่มขู่ของกฎหมายของเอเธนส์และยอมเลือกดื่มยาพิษแทนการหนี การเคารพต่อกฎหมายแสดงถึงความจริงใจและการต่อต้านบ้านเมืองก็เป็นเหตุผลส่วนตัว วิธีการเชื่อฟังของเขาเป็นวิธีแห่งการต่อต้านในตัวของมันเอง

ข. ขอบเขตของวิธีการสัจยเคราะห์

ลัทธิสัจยเคราะห์เป็นการนำเอากฎแห่งความรักซึ่งเป็นกฎแห่งชีวิตครอบครวมาไว้ในทางการเมือง กฎแห่งความรักจะก่อให้เกิดทุกข์หรือการถอนความร่วมมือเพื่อเรียกร้องความถูกต้องและความยุติธรรม สัจยเคราะห์ครอบคลุมแนวความคิด 2 ทาง คือสัจยเคราะห์ เป็นกฎแห่งศีลธรรมที่ทุกคนยอมรับ และเป็นพลังที่อยู่ในธรรมชาติและสังคม พลังดังกล่าวนี้เป็นพลังที่ไม่อาจสัมผัส (Non-physical) มีการดำเนินการ

¹ Vishwamath Prasad Verma, Dr., The Political Philosophy of Mahatma Gandhi & Sarvodaya (Agra: Lakshmi Narain Agarwal Educational Publishers, 1959), p. 165.

และปรากฏตัวอย่างซ้ำ ๆ ทัศนะดังกล่าวนี้มีปรากฏอยู่ในแนวคิดเกี่ยวกับกฎแห่งธรรมชาติ (Natural Law) ของนักคิดตะวันตก คานธีเห็นว่าพลังแห่งเทวะในธรรมชาติหรือพลังทางจิตของมนุษย์ทำให้ไม่มีความแตกต่างระหว่างสังคมุติกับคนแปลกหน้า คนหนุ่มกับคนแก่ ชายหนุ่มกับหญิงสาว มิตรกับศัตรู พลังแห่งเทวะหรือพลังทางจิตจะก่อให้เกิดความหมายใหม่คือสัตย์เคราะห์เป็นวิธีแห่งการกระทำที่มีประสิทธิภาพและเป็นเครื่องมือซึ่งนำมาใช้ในสังคม สัตย์เคราะห์เป็นกฎแห่งสากล (Universal Law) คือเป็นหลักการสากลที่นำมาใช้ในหลักการทั่วไป และเป็นเครื่องมือซึ่งปิดหลักการจริยธรรมที่ทุกคนยอมรับและนำมาใช้ อย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นพลังทางจิตเป็นสำคัญ

สัตย์สัตย์เคราะห์ของคานธี แบ่งออกเป็น 4 วิธี ดังนี้

1. การทำตัวให้สะอาดบริสุทธิ์ (self-purification)
2. วิธีการไม่เชื่อฟัง (Civil disobedience)
3. การถอนความร่วมมือ (Non-cooperation)
4. โครงการสร้างสรรค์ (Constructive programm)

จุดรวมของวิธีการทั้ง 4 ก็คือ การยึดมั่นในสัตย์ (ในความหมายสัตย์ะสัมพันธ์) เน้นถึงมโนธรรมของปัจเจกชนกับความยุติธรรมและศีลธรรมในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มชน ส่วนวิธีการแตกต่างขึ้นอยู่กับวิธีการใช้หลักอหิงสาหรือการบำเพ็ญตบะในการเข้าถึงสัตย์ะ นักสัตย์เคราะห์เป็นบุคคลที่จะตัดสินใจในการนำมาใช้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความฉลาด ซื่อสัตย์และการทดสอบตัวเองโดยไม่ตัดสินใจจากการคำนึงถึงผลประโยชน์ตามทัศนะของประโยชน์นิยม

1. วิธีการทำตัวให้สะอาดบริสุทธิ์

วิธีการนี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่มีความหมายคลุมถึงคำปฏิญาณ การสวดมนต์และการอดอาหารประท้วง คำปฏิญาณเป็นการประกาศเพื่อส่วนรวม คือ นักสัตย์เคราะห์จะละเว้นจากการกระทำทุจริตหรืออยุติธรรม การสวดมนต์เป็นการเรียกร้องพลังทางจิต

โดยการทำให้ระอาคบริสุทธิ ผลจากการวิปัสณาและตรวจสอบตัวเองทำให้จิตใจแน่วแน่ ในการแสวงหาเจตจำนงทั่วไปและความดีเพื่อส่วนรวม คำปฏิญาณจะแสดงออกมาในลักษณะของการควบคุมตนเองและผู้ควบคุมจะยึดถือคำปฏิญาณนั้น ส่วนการอดอาหารประท้วงก็เป็น การทำให้ระอาคบริสุทธิอีกแบบหนึ่ง

วิธีการทั้งสามดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าสุดท้ายทางสังคม หรือเปลี่ยนแปลงแนวโน้มสังคมที่ก้าวไปในทางที่ผิด และอาจนำมาใช้ในการต่อต้านผู้มี อำนาจซึ่งฉ้อโกงและอยุติธรรม

2. วิธีการไม่เชื่อฟัง

วิธีการไม่เชื่อฟังเป็นสัจยเคราะห์อีกแบบหนึ่งซึ่งนำมาใช้เป็นอาวุธในการ ต่อต้านความอยุติธรรมทางกฎหมายและผู้มีอำนาจ วิธีการไม่เชื่อฟังเป็นการฝ่าฝืนพระราช- บัญญัติที่กำหนดไว้¹ ความนี้ให้ความหมายแก่ "พลเรือน" มากกว่า "การไม่เชื่อฟัง" การ ไม่เชื่อฟังที่ปราศจากความเป็พลเรือน ระเบียบวินัย และอหิงสาเป็นการทำลาย บางครั้งความนี้ใช้คำว่า "การต่อต้านของพลเรือน" (Civil Resistance) ในการ แสดงให้เห็นความแตกต่างทางความคิดของเขาจาก "วิธีการไม่เชื่อฟัง" ตามทัศนะของ ทอโร การต่อต้านของพลเรือนไม่ได้หมายถึง ไม่เชื่อฟังกฎหมายและกฎเกณฑ์ของผู้มีอำนาจ แต่หมายถึงการไม่ยอมเสียภาษีซึ่งไม่เป็นธรรม² ผู้ต่อต้านยินยอมที่จะถูกจับในข้อหาละเมิด กฎหมาย ยอมรับการลงโทษและกฎเกณฑ์ในคุก การถูกจับกุมทำให้เขามีโอกาสที่จะชี้แจง ให้ผู้คุมทราบถึงข้อเท็จจริง ผู้ต่อต้านไม่มีเจตนาจะทำร้ายบุคคลใด เขาเพียงแต่ต้องการที่ จะเปลี่ยนกฎต่อสู้มากกว่าการที่จะทำลายผู้ต่อสู้ ผู้ต่อต้านมีสิทธิละเมิดกฎหมายของรัฐโดย การแสดงความเคารพในกฎที่เขายอมรับ

¹Iyer, The Moral and Political Thought of Mahatma Gandhi, p. 275.

²Ibid., p. 276.

การไม่เชื่อฟังของพลเรือน (Civil disobedience) แตกต่าง
 จากการไม่เชื่อฟังของอาชญากร (Criminal disobedience) กล่าวคือการไม่
 เชื่อฟังของอาชญากรจะก่อให้เกิดความวุ่นวายและรัฐจะใช้กำลังในการลงโทษคนที่ก่อ
 การจลาจล ส่วนการไม่เชื่อฟังของพลเรือนไม่ก่อให้เกิดความยุ่งเหยิง การต่อสู้เป็น
 ไปโดยสันติวิธีและปราศจากการใช้อาวุธ พลเรือนจะทำตามมโนธรรมของตนเองใน
 การต่อต้านเพราะถือว่า ถ้ารัฐใดมีการฉ้อโกงก็จะกลายเป็นรัฐปราศจากกฎหมายและ
 พลเมืองที่รวมมือกับรัฐก็จะได้รับผลประโยชน์จากการฉ้อโกงนั้น¹ ฉะนั้นเมื่อเกิดการ
 ต่อต้านสิ่งที่รัฐจะกระทำก็คือ พยายามกักขังมโนธรรมของผู้ต่อต้าน คนที่ยอมรับว่า
 การต่อต้านดังกล่าวอาจนำไปสู่ความรุนแรง (Aggressive civil disobedience)
 ในที่สุด

บางคนก็กล่าวว่าปัจเจกบุคคลสามารถนำวิธีการนี้ไปใช้ในการแก้ปัญหา
 ความชั่วร้ายในสังคม การใช้จะต้องใหญ่โตตรงกับสถานการณ์และการต่อต้านต้องดำเนินไป
 โดยสันติวิธี การต่อต้านของปัจเจกบุคคล (Individual civil disobedience)
 เป็นการทำตามหน้าที่ของมโนธรรมในตัวเองและจะแสดงออกในลักษณะของตัวแทน แต่
 การต่อต้านของมวลชน (Mass civil disobedience) เป็นการกระทำที่เกิดขึ้น
 โดยฉับพลัน การกระทำนี้เกิดจากการปูพื้นฐานอหิงสา หลักการไม่เชื่อฟังจะแทนที่ความ
 รุนแรงโดยวิธีการอหิงสา แทนความเกลียดชังด้วยความรัก แทนการต่อสู้ด้วยขอตกลง
 เมื่อมีการปูพื้นฐานเพียงพอการไม่เชื่อฟังของมวลชนก็เกิดขึ้นโดยฉับพลัน คนที่เรียกร้อง
 ให้มวลชนอยู่ในความสงบแต่แฝงด้วยพลังไม่ใช่ความอ่อนแอ และมีความรอบรู้ในสถานการณ์

¹ Ibid. p. 277.

คานธีแยกความแตกต่างระหว่างการต่อต้านของปัจเจกบุคคลกับมวลชน กล่าวคือการกระทำของปัจเจกบุคคลเป็นการกระทำตามมโนธรรมเรียกร้อง แต่การกระทำของมวลชนจะแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัวโดยที่หวังในผลประโยชน์ส่วนตัวจากการเรียกร้องและคานธีก็เห็นว่ามันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่จะให้กลุ่มชนมาร่วมต่อต้านโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามทัศนะทั้งสองนี้ก็มีจุดร่วมก็คือเต็มใจที่จะยอมรับความทุกข์จากการถูกลงโทษ และตั้งใจแน่วแน่ที่จะละเว้นการกระทำรุนแรงในการต่อต้านรัฐ

ในการนำวิธีการไม่เชื่อฟังมาใช้ คานธีกล่าวว่าไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่จะบอกเราได้ว่า เราจะใช้วิธีการนี้เมื่อใด ที่ไหน และกับบุคคลใด ไม่มีกฎใดที่จะบอกกว่ากฎหมายข้อใดก่อให้เกิดข้อขัดแย้ง ประสพการณ์เท่านั้นที่จะนำทางให้เรา ประสพการณ์ของอาศัยเวลาและความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงเป็นส่วนประกอบสำคัญ¹ สิทธิเป็นสิ่งที่มิมีมาแต่กำเนิด และจะแสดงออกโดยการต่อต้าน ผู้ต่อต้านจะต้องอดทนและทนทุกข์เพื่อคงไว้ซึ่งมโนธรรมของตน ในฐานะพลเมืองเรามีหน้าที่ต้องทนทุกข์ด้วยการไม่เชื่อฟังกฎหมาย แม้แต่กองทัพที่มีอำนาจก็จะรับรู้ถึงมโนธรรมภายในของผู้ต่อต้านทั้งที่ไม่อาจแสดงความเมตตาแก่บุคคลเหล่านี้ แต่ผู้ต่อต้านหรือนักสัตย์เคราะห์ก็จะยอมรับความทุกข์โดยไม่คำนึงหรือเรียกร้องความเห็นใจจากใคร ทัศนะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความคิดของคานธี 2 นัย คือ การยึดถือสิทธิธรรมชาติ (Natural right) โดยทำตามมโนธรรมของตนเอง อีกนัยหนึ่งคือ พลเมืองมีหน้าที่ในการเชื่อฟังกฎของรัฐ และละเมิดกฎหมายอยู่ก็ธรรมโดยการไม่เชื่อฟัง

¹ Ibid., p. 278.

3. วิธีการถอนความร่วมมือ

วิธีการถอนความร่วมมือเป็นวิธีการสุดท้ายเพราะถืออีกแบบหนึ่ง วิธีการไม่เชื่อฟังมีความหมายแคบกว่าและเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการถอนความร่วมมือ วิธีการไม่เชื่อฟังเป็นการต่อต้านเพื่อเรียกร้องสิทธิสากลของมนุษย์โดยเน้นพลังแห่งคณะหรือการทนทุกข์ในทางปฏิบัติ ส่วนการถอนความร่วมมือเป็นวิธีการสากลในการเปลี่ยนแปลงสังคมซึ่งเน้นหลักอภิธรรม

คานธีให้คำจำกัดความของการถอนความร่วมมือว่า คือการประท้วงการกระทำที่ขัดแย้งกับความซื่อสัตย์ การถอนความร่วมมือเป็นการมุ่งแนวทางไปสู่การร่วมมือบนพื้นฐานแห่งการเคารพและความเชื่อถือซึ่งกันและกัน การกระทำนี้จะไม่ก่อให้เกิดความเลวร้ายหรือความเกลียดชัง จุดหมายของการถอนความร่วมมือก็คือการบีบบังคับรัฐให้ตกอยู่ในภาวะลำบาก คานธีกล่าวไว้

ข้าพเจ้าเชื่อว่าทุกคนยอมรับถึงการที่รัฐบาลไม่อาจยึดหลักโดยปราศจากความร่วมมือจากประชาชน ถ้าประชาชนถอนความร่วมมือในทุกทางไม่ว่าจะกระทำโดยเจตจำนงหรือถูกบีบบังคับก็ตาม รัฐก็จะสลายตัวไปในที่สุด การร่วมมือกับรัฐยุติธรรมถือเป็นที่น่าพอใจและการถอนความร่วมมือกับรัฐยุติธรรมก็ถือเป็นหน้าที่เช่นเดียวกัน¹

แม้การถอนความร่วมมือจะก่อให้เกิดทุกข์แก่คานธีก็เห็นว่าการถอนความร่วมมือไม่ถือว่าเป็นการกระทำรุนแรงและเป็นการกระทำตามหน้าที่และสิทธิ การถอนความร่วมมือเป็นการแสดงออกถึงความรักที่มีต่อผู้กระทำผิดเพื่อให้เห็นสิ่งถูกต้อง ส่วนบุคคลอ่อนแอที่พยายามป้องกันตัวเองไม่ดีถือว่าเป็นการกระทำเพื่อความรัก คานธีกล่าวว่า การถอนความร่วมมือเป็นการเคลื่อนไหวแห่งการทำตัวเองให้สะอาดบริสุทธิ์ซึ่งสะท้อนให้เห็นการหันหน้าคืนธรรมและการเมืองของประชาชน สำคัญก็คือการที่พยายามจะเปลี่ยนฝ่ายตรงข้าม เปลี่ยนแปลงภาวะแห่งการตกเป็นทาสไปสู่ประชาธิปไตย เราต้องพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับฝ่ายตรงข้าม ยอมให้เสรีภาพแก่ฝ่ายตรงข้ามเหมือนที่เราเรียกร้องและต่อสู้เพื่อตัวเราเอง

¹ Ibid., p. 282.

ความซื่อมองตัวเองในฐานะที่เป็นผู้บุกเบิกวิธีการถอนความร่วมมือ เขาพยายาม
นำอุดมการณ์มาสู่ความคิดทางศาสนากังนี้

ข้าพเจ้ามองวิธีการถอนความร่วมมือในฐานะเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจและบริสุทธิ์
ถ้าหากถูกพลังจิตบังคับ มันก็จะแสวงหาอาณาจักรของพระเจ้าเป็นแห่งแรกและสิ่ง
อื่น ๆ ก็จะมาตามหลัง ประชาชนจะเข้าใจถึงอำนาจแท้จริงของเขา จะเรียนรู้
คุณธรรมของระเบียบวินัย การควบคุมตนเอง การร่วมมือ อหิงสา การรวมเป็นองค์กร
และทุกสิ่งที่จะก่อให้เกิดสิ่งที่ยิ่งใหญ่และดีแก่ประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใหญ่
เท่านั้น¹

ความซื่อเสนอวิธีการถอนความร่วมมือหลายแบบ เช่น ฮาตัล (Hartal)
การบอยคอต (boycott) การหยุดงานประท้วง (strike) การอดอาหาร
ประท้วงจนตาย (fasting)

ฮาตัล (Hartal) เป็นประท้วงประท้วงในอินเดีย เช่น ปิดกิจการ
หรือธุรกิจ บางครั้งก็หยุดงานบริหาร การประท้วงมักจะทำในวันเดียวแต่ก็อาจยืดเวลา
ออกไปถ้าเป็นกรณีร้ายแรง หรือเกิดจากความทุกข์ยากของส่วนรวม แม้ว่าฮาตัลจะเป็น
เครื่องมือสำรองแต่ก็ใช้ได้ผลถ้าวิธีการประท้วงอื่นไม่เหมาะสมหรือไร้สมรรถภาพ ฮาตัล
เป็นการประท้วงความนึกคิดของประชาชนและพลเมือง หมายถึงการหยุดงานทั้งประเทศ
เป็นการชักชวนและโฆษณาชวนเชื่อเพื่อนำไปสู่การเดินประท้วงอย่างสงบโดยปราศจาก
การใช้กำลัง ตำรวจอาจเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อรักษาความมีระเบียบแต่ต้องกระทำด้วยความ
ออกกถันและอคทน

¹ R.K. Prabhu, and U.R Rao, The mind of Mahatma Gandhi,

การไม่ให้ความร่วมมือ (boycott) แก่สถาบัน เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศาลยุติธรรม เป็นการประท้วงต่อต้านระบบทางการเมืองที่อยู่ยุติธรรม วิธีการนี้อาจใช้ในการต่อต้านสถาบันที่อื้อฉาว การไม่ให้ความร่วมมือเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นความตั้งใจในการขจัดสินค้าต่างชาติซึ่งนำเข้ามาในประเทศ คนที่เห็นว่าการบอยคอตเป็นสิ่งถูกกฎหมายเพราะเป็นการประนีประนอมในสิ่งที่เป็นอย่างน้อย แต่คนที่เห็นว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายหากการพร้อมใจกันที่จะไม่ซื้อสินค้า (social boycott) มาจากแนวคิดที่แตกต่างกัน

การหยุดงานประท้วง (Strike) เป็นการหยุดร่วมมือกับผู้กระทำความผิด คนที่ได้อ้างหลัก 3 ข้อสำหรับเป็นแนวทางแก่ผู้นำที่ประท้วงคือ การประท้วงจะไม่เกิดขึ้นถ้าปราศจากความทุกข์ยากอย่างแท้จริง การประท้วงจะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีเงินอุดหนุนของตนเอง และการประท้วงของพลเรือนจะไม่นำมาซึ่งความรุนแรง ในระหว่างการประท้วงปี 1918 ที่เมืองฮาเมดาบัด (Ahmedabad) คนที่เห็นว่า ไม่มีช่องว่างระหว่างความสงบและความกดดันสำหรับบุคคลที่ทำงานและคนที่ประท้วงจะยืนหยัดนานเท่าที่การประท้วงยังคงดำเนินต่อไป คนที่อดอาหารประท้วงเพื่อก่อให้เกิดความกดดันแก่เจ้าของโรงสี แต่ต่อมาเขาคิดว่า ความกดดันเป็นแบบแห่งความรุนแรงในตัวของเขาไม่ใช่การประท้วง

การอดอาหารประท้วง (Fasting) มาจากศาสนาฮินดูแต่เป็นการประท้วงที่ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงหรือการใช้กำลังกับบุคคลอื่น การอดอาหารประท้วงถึงตายเป็นเครื่องมือของคนที่ไม่สามารถอดทนต่อความทุกข์ยากได้ การอดอาหารประท้วงถึงตายเป็นอาวุธสุดท้ายในมือของนักสัตยาเคราะห์ เป็นวิธีการทำตัวให้สะอาคบริสุทธิ และเป็นการชดเชยบาปที่แต่ละคนทำไม่ได้ (Sin of untouchability) แม้ว่าการอดอาหารประท้วงเป็นอาวุธของนักสัตยาเคราะห์ที่รุนแรง แต่ก็ยังเป็นวิธีการใช้ความรุนแรงซึ่งมีจุดประสงค์ในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์

4. โครงการสร้างสรรค์

โครงการสร้างสรรค์เป็นบทบาทโดยตรงและเป็นหน่วยสำคัญที่สุดของ สัตยเคราะห์ ในปี 1925 คานธีเน้นความต้องการของนักสัตยเคราะห์ในการอยู่กับ ความเจียม โครงการสร้างสรรค์ในการปฏิรูปและบริการทางสังคม ในปี 1928 เขาชี้ให้เห็นว่าสัตยเคราะห์ต้องยึดในพลังอหิงสาเพื่อปลดปล่อยพลังที่ไม่อาจต่อต้านในสังคม การเข้าไปสู่องค์กรอหิงสาโดยการผ่านโครงการสร้างสรรค์อันจะก่อให้เกิดสิ่งที่ดีแก่คน ทั้งปวง ต่อมาคานธีชี้ให้เห็นว่าโครงการนี้จะทำเพื่อความปลดปล่อยของประเทศชาติ และ ก็แน่ใจว่าจะก่อให้เกิดคุณภาพตามที่คณะของรัฐบาลอหิงสา อำนาจทางการเมืองจะเพิ่ม "อัตราส่วนที่แน่นอน" ของสมรรถภาพในการบรรลุความสำเร็จของโครงการสร้างสรรค์ คานธีกล่าวว่า โครงการสร้างสรรค์เท่านั้นที่จะก่อให้เกิดการปกครองตนเองโดยสันติ และจะก่อให้เกิดสังคมใหม่

ในปี 1941 คานธีเขียนบทความเกี่ยวกับโครงการสร้างสรรค์เห็นว่า ชาวอินเดียต้องการทำงานร่วมกันเพื่อความเป็นเอกภาพทางสังคม การขจัดปัญหาชนชั้นวรรณะ เน้นการศึกษาผู้ใหญ่ การพัฒนาหมู่บ้าน ชาวนา เศรษฐกิจ และความเสมอภาคทางสังคม วิธีการไม่เชื่อฟังจะมีประสิทธิภาพในการกระตุ้นโนธรรม การปิดกั้นการไม่เชื่อฟังโดยไม่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างสรรค์เปรียบเสมือนหนึ่งมืออัมพาตที่พยายามจะยกช้อน¹ นี้แสดงให้เห็นว่าวิธีการไม่เชื่อฟังจะไม่มีประสิทธิภาพหรือผลในสังคมคอมมิวนิสต์ถ้าไม่เกี่ยวโยงไปสู่งานสร้างสรรค์ทางสังคม วิธีการนี้จะสมบูรณ์ที่สุดก็โดยการผ่านโครงการสร้างสรรค์ คานธีกล่าวว่า เสรีภาพทางการเมืองจะไม่มี ความหมายต่อพลเมืองถ้าไม่เข้าถึงปัญหาเศรษฐกิจสังคมและเสรีภาพทางศีลธรรม และเสรีภาพดังกล่าวก็เป็นส่วนหนึ่งในโครงการสร้างสรรค์

¹M.K. Gandhi, Constructive Programme (Ahmedabad, Navajivan Publishing House, 1948), p. 1.

3. อหิงสาในทางการเมืองและสังคม

ก. ลักษณะอหิงสา

(1) อหิงสาในฐานะที่เป็นพลังประสิทธิภาพ (Activest Force)

อหิงสาเป็นอาวุธที่มีพลังประสิทธิภาพสูงสุดในการต่อต้านผู้มีอำนาจ พลังอหิงสามีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ จะทำงานอย่างขบขันขันแข็งทั้งในยามตื่นและยามหลับ พลังประสิทธิภาพแห่งอหิงสาจะไม่มีที่สิ้นสุด¹ อหิงสาเป็นพลังที่ใ้ประสิทธิภาพโดยตรงมากกว่าไฟฟ้าและมีอำนาจมากกว่าอิเทอร์ อหิงสาเป็นพลังที่อยู่นอกเหนือการรวมตัวของพลังทุกแบบ อยู่นอกเหนือพลังแห่งสัจว่า ลัทธิที่สำคัญของอหิงสาก็คือ อหิงสาจะไม่ครอบครองสิ่งใดเพราะอหิงสาครอบครองอยู่ในทุกสิ่ง²

อหิงสาเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ การเข้าถึงอหิงสาแท้จริงเป็นการกระทำที่ยากและเป็นไปไม่ได้ทั้งนี้เพราะมนุษย์ไม่สมมารถพอที่จะเข้าถึงสัจยะของอหิงสา ความคิดนี้เปรียบเหมือนกับคำจำกัดความในเรขาคณิตของยูคลิด (Euclid) ซึ่งในทางปฏิบัตินักเรขาคณิต ไม่อาจลากเส้นของยูคลิดลงบนกระดาษ แต่ขณะเดียวกันการลากเส้นก็จะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีคำจำกัดความของยูคลิดอยู่ในความคิดของตน คานธีให้ทัศนะเกี่ยวกับ "คณิตศาสตร์แห่งอหิงสา" ดังนี้

เรขาคณิตทำให้คนมีประสบการณ์เกี่ยวกับโลกแห่งความจริงซึ่งไม่อาจมองเห็นโดยประสาทสัมผัส รูปสามเหลี่ยมในเรขาคณิตไม่ใช่รูปสามเหลี่ยมที่อาจวาดได้แต่เป็นสัจยะของรูปสามเหลี่ยม เป็นสามเหลี่ยมในความคิดที่มองเห็นได้จากสายตา ภายในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถสร้างใหม่ ความคิดเกี่ยวกับรูปสามเหลี่ยมสูงสุดแสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงสิ่งที่ไม่อาจมองเห็นโดยประสาทสัมผัสภายนอกเป็นสิ่งที่เป็นไปได้³

¹ Gandhi, Non-Violence in Peace and War, p. 113.

² Ibid., p. 121.

³ Ibid., p. 138.

คานธีเห็นว่าอหิงสาเป็นสิ่งที่เราไม่อาจเข้าถึงได้โดยการ สวทอ่อนวอนแต่ เป็นสิ่งที่เราต้องปฏิบัติ การฝึกฝนอหิงสาต่างจากการฝึกฝนความรุนแรงซึ่งเน้นการ ปฏิบัติทางภายนอก เช่น การยิงกระวาน เป้า และสัตว์ป่า การฝึกฝนดังกล่าวจะทำให้ กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้าน "ศิลปะแห่งการทำลาย" ส่วนอหิงสาเป็นพลังที่มีอยู่ใน จิตใจ ไม่ใช่อาวุธภายนอก ลักษณะแตกต่างระหว่างอหิงสากับความรุนแรงก็คือ ในความ รุนแรงปราศจากสิ่งที่มองไม่เห็น แต่อหิงสาในทางตรงข้ามคือ 3 ใน 4 ของการกระทำ ไม่อาจมองเห็น และผลที่ได้จากการกระทำอหิงสาจะเป็นอัตราส่วนกลับ (Inverse ratio) ของสิ่งที่มองไม่เห็น อหิงสาเป็นอาวุธที่มีประสิทธิภาพอย่างรวดเร็วและ มหัศจรรย์ เมื่อโลกที่เข้าถึงอหิงสาก็จะมีชัยชนะอย่างแน่นอนโดยไม่มี ความสำคัญ แห่งความพ่ายแพ้ในบุคคลนั้น¹

อหิงสาในค่านิยมความสัมพันธ์ระหว่างพลังศีลธรรมกับโลกวัตถุ คานธีเชื่อว่า อหิงสาจะไม่เฉื่อยชา (passivity) ในค่านิยมของรูปและแบบทั้งนี้เพราะอหิงสา เป็นพลังประสิทธิภาพที่สูงสุดในโลกและจะมีผลนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากสาเหตุที่ว่า อหิงสาเป็นกฎสูงสุด²

(2) อหิงสาในฐานะหลักแห่งความเชื่อและนโยบาย

คานธีได้วางหลักแห่งความเชื่อ 5 ประการ ดังนี้คือ³

1. อหิงสาหมายถึง การทำตัวให้สะอาดบริสุทธิ์ หรือการปัดเป่าพรม- จรรย์ซึ่งจะทำให้มนุษย์เข้าถึงได้

ทัศนะนี้แสดงให้เห็นถึงหลักการทางจริยศาสตร์และการทำตามคำสั่ง

2. ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ผู้ที่ไม่นิยมความรุนแรงสามารถที่จะใช้

¹Ibid., p. 139.

²Ibid., p. 183.

³Iyer, The Moral and Political Thought of Mahatma Gandhi, pp. 193 -194.

อหิงสาได้เท่า ๆ กับหิงสา แต่เรื่องของเจตจำนงที่จะใช้นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ในเรื่องดังกล่าวนี้แสดงว่า รัฐบาลที่ปฏิเสธการใช้อาวุธนิวเคลียร์ มีศักยภาพที่จะใช้อหิงสาได้ในขอบเขตที่กว้างขวาง แม้ว่าการใช้นั้นจะไม่เป็นไปอย่างอัตโนมัติก็ตาม

3. อหิงสาสูงส่งกว่าความรุนแรงอย่างไม่มีข้อยกเว้น เช่น อำนาจของ นักสัตยเคราะห์จะยิ่งใหญ่กว่าบุคคลที่ใช้ความรุนแรง

ทัศนะนี้แสดงให้เห็นว่าอำนาจทางศีลธรรมและการเมืองยิ่งใหญ่มากกว่าการใช้กำลังของผู้มีอำนาจ ยิ่งมีการใช้กำลังน้อยก็ยิ่งทำให้มีอำนาจมากขึ้น

4. ไม่มีความพ่ายแพ้ในอหิงสาแต่จุดสุดท้ายของความรุนแรงคือความพ่ายแพ้ อย่างแน่นอน

ทัศนะนี้แสดงให้เห็นว่าอหิงสาในแง่ของค่าจำกัดความจะไม่ล้มเหลว ความล้มเหลวมาจากการที่ผู้ใช้มีศีลธรรมไม่เพียงพอ และความรุนแรงจะบรรลุผลใน ความหมายแคบ ๆ ที่เรามองเท่านั้น

5. จุดสุดท้ายของอหิงสา คือ ชัยชนะอย่างแน่นอน ในความเป็นจริง ไม่มีความหมายแห่งความปราชัย และไม่มีความหมายแห่งชัยชนะ

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ยึดมั่นในอหิงสาไม่มุ่งถึงการทำลาย บุคคลใดหากแต่มุ่งถึงการบรรลุผลตามที่ต้องการเท่านั้น

อหิงสาในฐานะที่เป็นหลักการแห่งความเชื่อ คานธีเห็นว่าถ้าปราศจากการทำ ทั่วไปให้สะอาดบริสุทธิ์ (self-purification) กฎอหิงสาก็เป็นแต่เพียงความฝันอันว่างเปล่า¹ อหิงสาเป็นวิถีทางแห่งการหลุดพ้น หลักอหิงสาถูกนำมาใช้ในสถานการณ์ทุกอย่าง และเป็นที่ยอมรับโดยไม่มีข้อยกเว้น "กฎที่เป็นกฎยอมรับกันโดยปราศจากการยกเว้น" และ อหิงสาก็เป็นกฎแห่งความมีอยู่ของเรา

¹Gandhi, The Story of My Experiments with Truth, 1: 504.

ถ้าความรักหรืออิหิงสาไม่เป็นกฎแห่งความมีอยู่ของเรา ข้อโต้แย้งของข้าพเจ้า ก็ล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง และไม่อาจหลีกเลี่ยงสงครามที่เกิดขึ้น ปัจจุบันนี้วิทยาศาสตร์ กว้างขวางมาก แต่ชั้นอนุวิทยาศาสตร์กายภาพไม่มีความหมายต่อชั้นอนุวิทยาศาสตร์ แห่งชีวิตซึ่งเน้นในแง่ความรัก กฎแห่งความมีอยู่ไม่อาจพิสูจน์โดยข้อโต้แย้งแต่สามารถ พิสูจน์ได้โดยการก้าวเขาไปและอุทิศตนเองเพื่อเขาถึงความจริง¹

คานธีเห็นว่าช้อยกเว้นในอิหิงสาเป็นจุดอ่อนของมนุษย์ที่ห่างเหินจากกฎศีลธรรม มนุษย์ควรมองถึงขอบเขตจำกัดของตนเองมากกว่าที่จะกำหนดช้อยกเว้น² มาตรการตัดสิน สุดท้ายของอิหิงสาแท้จริงก็คือการกระทำซึ่งมาจากความตั้งใจของตน³ ทั้งนี้เพราะมี สาเหตุเกี่ยวเนื่องระหว่างความตั้งใจจริงและขอบเขตของการกระทำอิหิงสา

หลักแห่งความเชื่อของอิหิงสาเป็นอุดมการณ์ที่เราเข้าถึงได้ มันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำแห่งความศรัทธา แต่ความอ่อนแอทำให้คนเราเข้าไม่ถึงอุดมการณ์ของตนเอง หิงสามาจากความกลัว การขจัดความกลัวมาจากการกระทำทางใจไม่ใช่สมองและยัง ต้องอาศัยความศรัทธา คานธีชี้ให้เห็นว่ามีปรัชญาอยู่เบื้องหลังการใช้กำลังสัตว์ป่า ชนกลุ่มน้อยที่ปราศจากกำลังทหารไม่ต้องเกรงกลัวสิ่งใดขอเพียงให้มีความศรัทธาอยู่เบื้อง หลังเท่านั้น อาวุธแห่งอิหิงสาสามารถต่อต้านอาวุธหิงสาของฮิตเลอร์ได้ คานธีกล่าวว่า "ถ้าอหิระยะบุคคลเล่นบทบาทในสนามแห่งความรุนแรง ข้าพเจ้าจะเล่นบทบาทในสนามแห่ง อิหิงสา" หลักการอิหิงสาแสดงให้เห็นถึงสารัตถะอมตะในบุคลิกภาพของมนุษย์ที่ยอมตายแต่ ไม่ยอมทำลายคนอื่นหลักการนี้เชื่อในอมตภาพ (Immortality) อิหิงสาเป็นการเติบโตจาก ภายในซึ่งขึ้นอยู่กับความพยายามของปัจเจกชน และเป็นที่ยอมรับได้โดยการเข้าถึง มันเป็น พลังที่มีกำลังมากที่สุดในตัวของมนุษย์

¹ Iyer, The Moral and Political Thought of Mahatma Gandhi, p. 195.

² Tendulkar, Mahtma : Life of Mahandas K. Gandhi, 5: 153-154.

³ Ibid.

คานธีเห็นว่าคนเราไม่อาจเข้าถึงหลักแห่งความเชื่อซึ่งยึดในอหิงสาสูงสุด เขาจึงนำอหิงสามาใช้ในแง่นโยบาย คานธีเน้นความสำคัญของการนำหลักอหิงสามาใช้ในนโยบายทางการเมืองอินเดียทั้งนี้เพราะอินเดียไม่ได้รับการฝึกฝนทางอาวุธและไม่อาจใช้ความรุนแรงในการปกครอง คานธีนำมาใช้เป็นนโยบายโดยแสดงให้เห็นความรุนแรงที่ไร้ประโยชน์ การรุนแรงเกิดจากความกลัว เขาคัดค้านความรุนแรงเพราะผลที่เกิดจากความรุนแรงจะอยู่ชั่วคราวแต่สิ่งเลวร้ายจะคงอยู่ตลอด เช่นความรุนแรงจากการปฏิวัติจะมาจากความกตัญญูอันมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากความโกรธและเจตจำนงไม่ดี

คานธีไม่ประสบความสำเร็จในการแยกความแตกต่างระหว่างอหิงสาคำนับนโยบายกับหลักแห่งความเชื่อ เนื่องมาจากการที่เขาเชื่อว่า อหิงสาจะไม่ล้มเหลว แต่ความรุนแรงจะประสบความสำเร็จในระยะยาว วิธีการอหิงสาเป็นวิธีการที่ได้ผลที่รวดเร็วที่สุดในโลกและเป็นวิธีที่แน่นอนที่สุด¹ คานธีเห็นว่าวิธีการอหิงสาที่จะนำไปสู่เสรีภาพเป็นหนทางที่สั้นที่สุดและต้องอาศัยความอดทนมาก² และหากอินเดียจะได้รับอิสรภาพโดยความรุนแรง อิสรภาพที่ได้ก็มีใช้อิสรภาพอันแท้จริง

การที่คานธีไม่อาจแยกความแตกต่างระหว่างหลักการกับนโยบายจะนำไปสู่อหิงสาของคนอ่อนแอในที่สุด คานธีเน้นถึงอหิงสาที่เข้มแข็งที่สุด คนอ่อนแอก็มีส่วนร่วมและพยายามปรับตัวเองให้มีความเข้มแข็งกว่าเดิม แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคก็คือความเฉื่อยชาที่ทำให้จิตใจขาดความกระตือรือร้น ในช่วงหลังคานธียอมรับว่า อหิงสาในฐานะนโยบายอาจกลายเป็นแบบของความขี้ขลาด และไม่มีสิ่งใดที่จะไร้ศีลธรรมไปกว่าอหิงสาของคนอ่อนแอ อหิงสาจากการที่คนปราศจากความเกรงกลัว คนเราไม่อาจฝึกฝนอหิงสาและความรุนแรงในเวลาเดียวกัน ในการเลือกระหว่างความขลาดและความรุนแรง คานธีแนะนำให้เลือกความรุนแรง³ ความกลัวมาจากความเกลียดและความรักแท้จริงปราศจาก

¹Iyer, The Moral and Political Thought of Mahatma Gandhi, p. 198.

²Ibid.

³Gandhi, Non-Violence in Peace and War, 1: 3.

ความกลัว คนไม่อาจเป็นคนเมื่อก้าวต่ายไม่ ไซมาจากสาเหตุที่ไม่รู้จักวิธีต่อต้านบุคคล
ที่ก่อกวนเรา แต่อหิงสาจะเรียกพลังและความกล้าหาญโดยไม่แก้แค้นตอบ อหิงสาเป็น
ความตั้งใจที่จะทนทุกข์และพลีชีพเพื่อหลักการของตน

อย่างไรก็ตาม แม้อหิงสาจะยืนยันว่าอหิงสาจะไร้ความหมายถ้าใช้ความรุนแรง
แต่เขาก็มองความรุนแรงในการป้องกันตัวเองแตกต่างไปจากการใช้เพื่อรุกราน ทุกคน
ต้องรู้จักป้องกันกันไว้จากคนที่ประพฤติไม่ดี วิธีการอหิงสาที่ดีที่สุดแต่หนึ่ง สำหรับความรุนแรง
ก็เป็นสิ่งจำเป็นและมีเกียรติ การอยู่เฉย ๆ เป็นระดับของความซื่อสัตย์และไม่ใช้ลักษณะ
บุรุษ¹ การใช้กำลังดีกว่าความซื่อสัตย์ เช่นการที่ไม่ใช้อาวุธเพราะความกลัวตาย
คานธีต้องการให้อื่นเคียดจัญอาวุธต่อสู้เพื่อเกียรติมากกว่าการที่จะอยู่อย่างไรก็เกียรติ²
ในลักษณะของคนซื่อสัตย์การหนีความกลัวไม่เพียงแต่ซื่อสัตย์แต่เขาได้ก่อให้เกิดอหิงสา
ทางใจ³ สำหรับบุคคลที่ใช้ความรุนแรงยังมีความหวังที่จะเปลี่ยนเป็นอหิงสาในวันข้างหน้า
หน้าแต่คนซื่อสัตย์จะไม่มีโอกาส⁴

(ข) ขอบเขตการใช้อหิงสาทางการ เมืองและสังคม

คานธีนำหลักอหิงสามาใช้ในทางการเมืองและสังคม คานธีแยกวิธีการใช้
อหิงสาออกเป็น 4 ประเภท⁵ คือ อหิงสาในการต่อต้านผู้มีอำนาจ อหิงสาในการต่อต้าน
จลาจลภายในประเทศ อหิงสาในการต่อต้านการรุกรานจากภายนอกประเทศ และ
อหิงสาในชีวิตครอบครัว อหิงสาในชีวิตครอบครัวมีความหมายกว้างกว่าธรรมดาอหิงสา

¹ Tendulkar, Mahatma: Life of Mohandas Karamchand Gandhi, 6: 145.

² R.K Prabhu, and U.R Rao, The Mind of Mahatma Gandhi,
pp.142-143.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

⁵ Gandhi, Non-Violence in Peace and War, p. 340.

เริ่มจากการฝึกฝนจากโรงเรียน เช่น อาศรมหรือสถาบันที่มีความสนิทชิดชอบเหมือนครอบครัว การฝึกฝนอหิงสากับบุคคลใกล้เคียงนั้นง่าย แต่ถ้าเราล้มเหลวจากจุดใดจุดหนึ่งก็ไม่อาจเข้าถึงอหิงสาแท้จริงได้ ความรักที่เราเผื่อแผ่แก่บุคคลภายในครอบครัวหรือสถาบันก็จะเผื่อแผ่แก่ศัตรู โลกทั้งโลกนี้จะเป็นครอบครัวเดียวกันสำหรับบุคคลที่ยึดมั่นในอหิงสา นักสัตยเคราะห์จะไม่เกรงกลัวใครและในทำนองเดียวกันก็ไม่มีใครกลัวเขาด้วย กองทัพทหารที่ยึดมั่นในอหิงสาที่แท้จริงจะเพิ่มจำนวนในตัวของเขาเอง และแม้ว่าจะเชื่อในหลักการยอมพลีชีพเพื่ออหิงสาก็ต้องระลึกว่าการอยู่เพื่ออหิงสาเป็นสิ่งที่ยากกว่าการยอมพลีชีพเพื่ออหิงสา อหิงสาเป็นหลักการที่เราต้องพยายามนำมาใช้ในกรณีที่มีการบังคับขู่เข็ญและขัดแย้งกัน

หลักอหิงสาหรือความรุนแรงเป็นหลักจริยศาสตร์ทางสังคมของคานธี เพื่อความเข้าใจในการที่คานธีนำหลักการอหิงสามาใช้เป็นอาวุธประสิทธิภาพสำหรับต่อต้านความไม่เป็นธรรมทั้งในชีวิตส่วนตัว สังคมและระดับการเมือง ก็จะขอแบกวิธีการใช้อหิงสาของคานธีออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 3 ประเภท¹ ดังนี้ คือ

1. อหิงสากับชีวิตส่วนตัว
2. อหิงสากับชีวิตของบุคคลในชาติ
3. อหิงสากับชีวิตบุคคลในระดับนานาชาติ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Gaur, Mahatma Gandhi : A Study of His Message of Non-Violence, pp. 49-119.

1. อหิงสา กับ ชีวิตส่วนตัว

คานธียึดถือสัจยะเป็นแนวทางสำคัญในชีวิตของเขา บุคลิกภาพของคานธีต่างไปจากบุคคลอื่นมีผลมาจากการที่ถูกปลูกฝังและมีความเชื่อในศาสนาฮินดูอย่างเคร่งครัด ในวัยเด็กสมัยอยู่โรงเรียนมัธยมมิสเตอร์โจลส์ (Giles) ซึ่งเป็นศึกษาริการได้ไปทดสอบการสอบไล่ในชั้นเรียน เขาได้สั่งให้นักเรียนในชั้นเรียนสะกดภาษาอังกฤษ 5 คำ และคำว่า kettle ก็รวมอยู่ด้วย คานธีสะกดผิด ครูประจำชั้นก็ได้สะกดด้วยรองเท้าแต่คานธีไม่เข้าใจว่าครูให้สัญญาณให้ดูจากกระดานชนวนของเด็กที่นั่งอยู่ข้างหน้า เพราะคานธีจำได้ว่าครูห้ามไม่ให้ดูหรือลอกอะไรจากคนอื่น ผลปรากฏว่าคานธีเป็นคนเดียวในชั้นที่เขียนคำว่า kettle ผิด

เมื่อคานธีอายุได้ 15 ปี คานธีได้ขโมยตัดทองกำไลมือทองคำของพี่ชายคนกลางที่ร่วมรับประทานเนื้อ พี่ชายคนกลางเป็นหนี้คนอื่นประมาณ 25 รูปี คานธีกับพี่ชายจึงพยายามใช้หนี้ด้วยการตัดทองจากกำไลข้อมือซึ่งทำด้วยทองคำตัน เมื่อใช้หนี้เสร็จคานธีก็ตัดสินใจว่าจะไม่ไปขโมยใครอีกต่อไป คานธีได้เขียนคำสารภาพผิดเป็นรูปจดหมายแล้วยื่นให้กับบิดาคายตนเอง ในจดหมายคานธีได้ขอร้องให้บิดายกโทษให้ตนและวิงวอนมิให้ท่านโกรธใจเพราะความผิดของเขา คานธีได้ให้คำมั่นสัญญาในจดหมายนั้นด้วยว่าจะไม่กระทำผิดอีก หลังจากที่มีบิดาของคานธีอ่านจดหมายเสร็จ น้ำตาก็หยดเฉพาะ ๆ จนจดหมายเปียก อ่านจบแล้วท่านก็หลับตานิ่งเงียบอยู่สักครู่แล้วจึงจดหมายคานธีเองก็กลืนน้ำตาไว้ไม่อยู่และรู้สึกปวดร้าวใจในความปวดร้าวที่กำลังเกิดแก่บิดาของตน

เหตุการณ์ครั้งนี้เปรียบเสมือนหนึ่งบทเรียนอันเป็นเนื้อเป็นหนังแห่งหลักอหิงสาธรรมในเยาว์วัย คานธีเพียงแต่รู้สึกว่ามันเป็นความรักของบิดาที่มีต่อบุตร แต่ต่อมาคานธีชานนามว่าเป็นอหิงสาธรรมอันผู้คอง ในเมื่ออหิงสาธรรมแสดงตนออกมาให้ปรากฏอย่างกว้างขวางคลุมครอบเช่นนี้ ก็ใครเล่าจะรอดพ้นไม่ได้ อนุภาพของ

อหิงสาธรรมอันคลุมครอบ เช่นนี้ยากยิ่งที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะอนุมานได้¹

คานธีวิศรอบครว คานธีได้เรียนรู้วิธีการอหิงสาจากภรรยาของเขา คานธีพยายามที่จะให้ภรรยาของเขาทำตามสิ่งที่เขาต้องการ และถือว่าตนเป็นครูของกัสตุร์บาอี แต่กัสตุร์บาอีปฏิเสธที่จะทำตามและตั้งใจต่อต้านการกระทำของคานธีที่อยู่ภายใต้การครอบงำแห่งโทษจริต คานธีเองก็ยอมรับว่ากัสตุร์บาอีเป็น "ครูแห่งอหิงสา" ของเขา²

คานธีได้นำวิธีการสัตยเคราะห์มาใช้ในบ้าน ครั้งหนึ่งกัสตุร์บาอีเป็นโรคโรคเลือดวงทวารหนัก แม้ว่าเธอจะเคยรักษาแต่ก็กำเริบขึ้น การรักษาด้วยน้ำของคานธีไม่ได้ผล คานธีจึงขอร้องให้ลองอดรับประทานด้วยเกลือ คานธีพยายามที่จะทำให้เธอเห็นด้วยกับเหตุผลแต่กัสตุร์บาอีก็ปฏิเสธและยืนยันว่าคานธีเองก็คงเลิกไม่ได้ คานธีจึงหยุดรับประทานด้วยเกลือเป็นเวลา 1 ปี โดยไม่สนใจว่า กัสตุร์บาอีจะหยุดหรือไม่ ในที่สุดกัสตุร์บาอี ก็ยอม ผลจากการปฏิบัติคานธี "สัตยเคราะห์" ทำให้อาการดีขึ้นเรื่อย ๆ ร่างกายอันซูบซีดผอมแห้งของกัสตุร์บาอีก็ได้เปล่งปลั่ง อ้วนท้วน และโรคโรคเลือดวงทวารหนักก็หยุดกำเริบ

2. อหิงสากับบุคคลภายในชาติ

ก. สัตยเคราะห์ในอัฟริกาใต้ (1906-1914)

จุดเริ่มสัตยเคราะห์ตามที่เสนอของคานธีเริ่มมาจากสัตยเคราะห์ในอัฟริกาใต้ ตั้งแต่ปี 1906-1914 วิธีการสัตยเคราะห์ที่มีผลสืบเนื่องมาจากที่กลุ่มชนอินเดียในอัฟริกา ต่อต้านความไม่เป็นธรรมของรัฐบาล เริ่มแรกชาวอินเดียเดินทางไปในฐานะคนงานของบริษัทเพาะปลูกของชาวยุโรปและเจ้าของเหมืองแร่ โครงการนี้มีสัญญาภายใน

¹ มหาตมะคานธี, ชีวประวัติของข้าพเจ้า, แปลโดย กฤษณา อภิลาศ (พระนคร: สำนักพิมพ์กมลสาร, 2512), หน้า 42-45.

² Gaur, Mahatma Gandhi : A Study of His Message of Non-Violence, p. 54.

ระยะเวลา 5 ปี หลังจากเสรีจิ้นสัญญาชาวอินเดียก็มักจะตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ใน
อัฟริกาใต้ จากกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยก็มารวมกันเป็นสังคมชาวอินเดียทำให้มีนักกฎหมายและ
หมอชาวอินเดียเดินทางไปภายหลัง ชาวยุโรปคิดว่าชาวอินเดียจะไปเพื่อผลประโยชน์
ส่วนตัวและอาจกลายเป็นคู่แข่งของตนจึงพยายามออกกฎหมายและวางกฎเกณฑ์กับ
ชาวอินเดีย

ในปี 1906 รัฐบาลทรานสวาล (Transvall) ใจออกกฎหมายให้ชาว
อินเดียทุกคนทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป ไปจดทะเบียนขอบัตรประจำตัว
ใหม่พร้อมกับนำบัตรเก่าไปคืน และพิมพ์ลายนิ้วมือทั้งสิบของผู้ขอรองควย ผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม
ตามจะถูกปรับสิทธิในการอยู่ทรานสวาล การไม่ไปยื่นคำร้องขอจดทะเบียนถือว่าเป็น
ความผิด คานธีเป็นผู้นำในการต่อต้านรัฐบาลทรานสวาล คานธีพยายามเรียกร้องให้
ทุกคนต่อต้านจนถึงที่สุดโดยวิธีการคือแห่ง ซึ่งต่อมาเรียกว่าวิธีการสัตย์เคราะห์ ทั้งนี้
เพราะหากไม่ต่อต้านกฎหมายอยู่ดีธรรมในอนาคตของชาวอินเดียก็จะมีคนอันเนื่องมาจาก
การถูกวิครอนสิทธิ์ คานธีเรียกร้องให้ต่อต้านถึงที่สุดแม้ว่าจะถูกจับ ทุกคนต่อต้านโดยใช้
วิธีการไม่เชื่อฟัง (Civil Disobedience) ทุกคนฆ่าถึงหลักการนี้และก็เป็นจุดเริ่มต้น
ของวิธีการสัตย์เคราะห์ นอกจากการไม่เชื่อฟังทำให้มีการจับกุมนักสัตย์เคราะห์และ
คานธี แต่ก็ไม่อาจหยุดยั้งนักสัตย์เคราะห์อื่น ๆ ได้ ในที่สุดก็มีการเจรจารับความ
เข้าใจกันระหว่างรัฐบาลกับนักสัตย์เคราะห์ คานธีได้รับเชิญจากนายพลสมิตส์ (General
Smuts) ให้เข้าพบและได้รับข้อเสนอจากฝ่ายรัฐบาลว่า "ชาวอินเดียจะนำบัตรประชาชน
เก่าไปเปลี่ยนเป็นใบใหม่หรือไม่ก็แล้วแต่ใจสมัคร ไม่มีการใช้อำนาจกฎหมายบังคับ
บัตรประจำตัวใบใหม่ก็จะกระทำกันโดยมีการปรึกษากับชาวอินเดียเสียก่อน และถ้าหาก
ตกลงกันได้ก็จะยกเลิกกฎระเบียบนี้ แล้วปล่อยนักสัตย์เคราะห์ให้เป็นอิสระทั้งหมด"
ข้อเสนอของรัฐบาลทำให้คานธียอมรับการประนีประนอม คานธีและชาวอินเดียไปขอ
จดทะเบียนขอบัตรประชาชนใหม่ โดยความสมัครใจไม่มีการบังคับกัน การกระทำดังกล่าว
นี้เป็นที่พอใจของรัฐบาลทรานสวาลมาก

เมื่อถึงวาระที่รัฐบาลจะออกยกเลิกกฎหมายจกทะเลเบียนชาวเอเซียฉบับนี้ นายพลสมิตส์กลับใช้มาตรการใหม่ ประกาศใช้กฎหมายฉบับเดิมอีกทั้งบังคับให้ชาวอินเดียทุกคนต้องไปยื่นคำร้องขอจดทะเบียน นายพลสมิตส์ได้กล่าวเสริมไว้ในตอนท้ายกฎหมายฉบับนี้ไม่มีผลบังคับใช้กับชาวอินเดียที่ไปจดทะเบียนขอบัตรประจำตัวเรียบร้อยแล้ว ผลจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับใหม่ทำให้สตีลเคราะห์คำเนนต่อไป คานธีได้ยื่นข้อเสนอไปยังรัฐบาลว่า ถ้ารัฐบาลไม่ยกเลิกภายในเวลาที่กำหนดก็จะทำการเผาบัตรประชาชน เมื่อรัฐบาลไม่ทำตามคำเรียกร้องก็มีการกระทำพิธีเผาบัตรประจำตัวไปอย่างพร้อมเพรียงในหมู่ชาวอินเดีย และการต่อสู้ก็ดำเนินต่อไป

ต่อมาในปี 1912 ชาวอินเดียได้เรียกร้องให้รัฐบาลอัฟริกาใต้ยกเลิกกฎหมายจำกัดคนเข้าเมืองและเงินรัฐอุปการ 6 ปอนด์ที่ชาวอินเดียต้องเสียให้แก่รัฐบาล และในปี 1913 ศาลสถิตยุติธรรมแห่งประเทศอัฟริกาใต้ได้ออกกฎหมายรับรองการสมรสของชาวอินเดียที่ไปจดทะเบียนสมรสของรัฐบาลเท่านั้น นอกจากนี้ถือว่าเป็นการสมรสที่ไม่สมบูรณ์สาเหตุของการกระทำดังกล่าวนี้เพื่อกีดกันมิให้เด็กอินเดียมีสิทธิเป็นเจ้าของที่ดินโดยสมบูรณ์ การกระทำของรัฐบาลมีผลทำให้ชาวอินเดียทุกคนทั้งหญิง และชายมีส่วนร่วมในการร่วมต่อสู้ คานธีเสนอวิธีการไม่เชื่อฟัง (Civil disobedience) ในการต่อต้าน คานธีดำเนินวิธีการของเขาโดยส่งพี่น้องหญิงจากเมืองนาตาล (Natal) เข้าไปทราบศาลเพื่อให้เกิดความฉิบหายเพราะเข้าไปโดยไม่มีใบอนุญาต และเมื่อถูกปล่อยตัวก็กลับไปเมืองนาทาลตามเดิม พวกที่ถูกส่งกลับจะรุดหน้าไปยังเมืองแรซึ่งมีเมืองนิวคาสเติล (New Castle) เป็นศูนย์กลางเพื่อชักชวนให้กรรมกรหยุดทำงาน เหตุการณ์เป็นไปตามที่คาดหมาย กรรมกรเหมืองแร่ของเมืองนาตาลต่างประท้วงด้วยการนัดหยุดงาน ทุกคนตั้งใจที่จะเดินทางเข้าไปทราบศาลอย่างคึกคัก คานธีก็ร่วมอยู่ด้วยและระหว่างทางคานธีถูกจับถึง 3 ครั้ง แต่การประท้วงก็ยังคงดำเนินต่อไปโดยยึดมั่นในสตีลเคราะห์

การที่นักสตีลเคราะห์ถูกจับมีผลต่อความศรัทธาของส่วนรวมอย่างมาก ในอินเดียและอัฟริกาทุกคนต่างก็เห็นใจนักสตีลเคราะห์ และสะเทือนใจต่อการที่ผู้ปกครองทำร้าย

คนงานเหมืองจนมากเจ็บทั้งที่พวกเขาขุดมันในเหมืองและไม่เคยใช้ความรุนแรงแต่อย่างใด รัฐบาลตกอยู่ในภาวะลำบาก หนังสือพิมพ์ทั่วโลกต่างสนับสนุนการกระทำของนักสัตยเคราะห์ ขณะเดียวกันก็เกิดมีการประท้วงจากเจ้าหน้าที่รถไฟในแอฟริกาใต้ คานธีเริ่มใช้กลวิธีอันเป็นหลักการทั่วไปที่ว่านักสัตยเคราะห์ต้องแสดงความเมตตาต่อฝ่ายตรงข้าม การกระทำนี้ทำให้คนระวังเจตนาของนักสัตยเคราะห์ แต่เขาก็ไม่เคยเพิ่มความลำบากให้แก่ฝ่ายตรงข้าม ในยามคับขันกลับให้ความช่วยเหลือแก่ฝ่ายตรงข้ามเพราะเชื่อว่าจะเปลี่ยนจิตใจของศัตรูได้ จากการยึดถือหลักการสัตยเคราะห์ คานธีหยุดประท้วงจนกว่าการประท้วงของเจ้าหน้าที่รถไฟจะเสร็จสิ้นลง หลังจากนั้น..

คานธีก็ดำเนินวิธีการสัตยเคราะห์ต่อไป คานธีถูกจับและถูกฟ้องศาล ศาลพิพากษาจำคุก 9 เดือนอย่างหนัก ที่ Volksrust ก็ติดคดีในข้อหาข่มขู่ส่งเสริมให้คนเข้าไปในเขตของทรานสวาลโดยผิดกฎหมาย นักสัตยเคราะห์อื่น ๆ ถูกจำคุก 3 เดือน บางคนก็ถูกจับมรทุกรถไฟขบวนพิเศษส่งไปยังเมืองนาตาลและถูกขังไว้ในคุกประจำเมือง รัฐบาลไคลอมเหมืองพร้อมกับประกาศว่าเหมืองเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของคุกเมืองคินดี (Dandee) และนิวคัสเซิล (New Castle) นักสัตยเคราะห์ถูกบังคับให้ทำงานในคุกเหมืองโดยไม่มีอิสรภาพจะไปไหน เขาถูกจำคุกและถูกบังคับให้ทำงานไปในตัว

ทารุณกรรมดังกล่าวได้เกิดปฏิกิริยาอย่างแรงต่อประเทศอินเดีย อุปราชของอินเดียคือ Lord Hardinge ได้แสดงสุนทรพจน์อันขึ้นชื่อยังให้เกิดความสั่นสะเทือนไปทั่วแอฟริกาใต้และประเทศอังกฤษ ท่านอุปราชได้เป็นนายแก่ต่างให้นักสัตยเคราะห์ทุกประตุ และสนับสนุนให้นักสัตยเคราะห์ต่อสู้ด้วยวิธีการที่พออย่างมีระเบียบ การกระทำดังกล่าวทำให้รัฐบาลอังกฤษในกรุงลอนดอนก่อตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งเพื่อสอบสวนเรื่องราว ผลปรากฏว่ามีการประนีประนอม รัฐบาลแห่งสหภาพแอฟริกาใต้ประกาศ "พระราชบัญญัติปลดเปลื้องความทุกข์ของชาวอินเดีย" ¹ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลดังนี้

¹ มหาตมะคานธี, ชีวประวัติของข้าพเจ้า, แปลโดย ภรรยา กุศลลาศัย (พระนคร: สำนักพิมพ์กรมการ, 2512), หน้า 328-329.

1. ยกเลิกภาษีรัชูปการ 3 ปอนด์
2. การสมรสของชาวอินเดีย ทุกสัทธิ ทุกศาสนาที่กระทำกันถูกต้องตามประเพณีในอินเดีย เป็นการสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายในอัฟริกาใต้
3. บัตรประจำตัวมีลายพิมพ์นิ้วมือของชาวอินเดียเป็นบัตรอนุญาตให้เจ้าของบัตรนั้นเข้าออกได้ในทุกส่วนของสหภาพอัฟริกาใต้

เหตุการณ์ดังกล่าวเกี่ยวกับสตัยเคราะห์ในอัฟริกาใต้ก็สิ้นสุดลงหลังจากการรณรงค์ภายใน 8 ปี และคานธีก็เดินทางกลับประเทศอินเดีย

ข. สตัยเคราะห์ในอินเดีย

(1) การต่อต้านกฎหมาย รอลแลต ในปี 1919 และการอดความ
รวมมือในปี 1920 - 1922

ในปี 1919 รัฐบาลอินเดียได้ออกกฎหมายรอลแลต (Rowlatt Act) ซึ่งเป็นกฎหมายวิครอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประชาชนทั่วประเทศก็คัดค้านกฎหมายรอลแลตกันอย่างเต็มที่ รัฐบาลไม่ฟังเสียงกลับพยายามเร่งกฎหมายให้ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติ ในที่สุดกฎหมายรอลแลตก็ผ่านไปได้ คานธีเป็นผู้นำในการสตัยเคราะห์ การต่อสู้แบบสตัยเคราะห์เป็นการต่อสู้ด้วยความบริสุทธิ์ทางใจ เป็นการปฏิบัติทางศาสนาอย่างหนึ่งซึ่งต้องเริ่มต้นด้วยความบริสุทธิ์สะอาดเป็นปฐมบท คานธีจึงเรียกร้องให้ทุกคนหยุดรับประทานอาหาร และหยุดงาน 1 วัน หลังจากได้รับความเห็นชอบจากพรรคพวก คานธีก็กำหนดว่าวันที่ 6 เมษายน 1919 เป็นวันเริ่มต้น ผลปรากฏว่าอินเดียทั้งประเทศ ไม่ว่าในเมืองหรือชนบท ต่างก็พร้อมใจกันแสดงงานอย่างพร้อมเพรียงกัน

การประท้วงดำเนินไปตามเมืองต่าง ๆ ทุกคนต่อต้านกฎหมายนี้ ประชาชนใช้วิธีการสตัยเคราะห์และไม่ยอมทำตามกฎ ขบวนการต่อสู้มีอยู่ทุกหนทุกแห่งในเมืองสำคัญของอินเดีย ในกรุงนิวเดลี กำลังตำรวจได้สะกดกั้นประชาชนซึ่งเดินขบวนประท้วงมุ่งหน้าไปสถานีรถไฟ ประชาชนไม่ยอมจึงเกิดการชุลมุนวุ่นวาย ตำรวจใช้อาวุธปืนยิงเข้าไปในฝูงชน ประชาชนได้รับบาดเจ็บสาหัสหลายคน ในเมืองบอมเบย์ ประชาชนมีการ

ข้อหนึ่งเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการผลิตเกลือและกฎหมายว่าด้วยการห้ามจำหน่ายหนังสือบางเล่ม เช่น "เอกราชของอินเดีย" กับหนังสือสรรโวทัย แทนที่จะเชื่อฟังรัฐสภามีการถือแห่งในการพิมพ์และจำหน่ายหนังสือโดยนำเงินที่ได้สมทบทุนการก่อสร้างชลประทานทางรัฐบาลได้เปลี่ยนท่าทีเกี่ยวกับเรื่องนี้และไม่ถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย ในระหว่างที่มีการประท้วงคานธีก็แน่นิ่งสวเทคีโดยการนัดประชาชนมาเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่คนในไซของที่ทำในประเทศและฉีกสามัคคีธรรมระหว่างที่เองชาวฮินดูกับพี่น้องชาวมุสลิม การขละงานประท้วงรัฐบาลในมอมเบย์นับว่าได้ผลสำเร็จอันหมายถึงการปูพื้นฐานปฏิบัติการคือแห่ง จากนั้นคานธีก็เดินทางไปยังแคว้นบัจจาม แต่ปรากฏว่าทางการได้ออกคำสั่งห้ามมิให้คานธีเข้าไปและให้หน้าตัวคานธีกลับไปยังมอมเบย์ ประชาชนในมอมเบย์โกรธแค้นมากไม่ยอมอยู่ในความสงบจนกว่าคานธีปรากฏตัว แต่ความรุนแรงก็เกิดจากการที่ตำรวจมาใช้อาวุธขีปนาวุธชนิดใหม่ให้ตั้งตัว และประชาชนได้รับบาดเจ็บจากการใช้อาวุธครั้งนี้ คานธียังคงใช้การต่อสู้แบบสันติและยึดมั่นในวิธีการสัตย์เคราะห์ เขาริแจงให้ผู้บังคับบัญชาการตำรวจนครมอมเบย์ก็อานาย Griffith ซึ่งเป็นชาวอังกฤษทราบถึงความรุนแรงแต่ก็ไม่ได้รับความเห็นใจ และกลับถูกซ้ำเติมว่าการกระทำของคานธีจะก่อให้เกิดความระส่ำระสาย โดยเฉพาะเหตุการณ์ร้ายแรงในเมืองอะห์หมาดและอมฤตซาร์

ในเมืองอมฤตซาร์ (Amritsar) พลเมืองไม่อยู่ในความสงบ เขาเริ่มต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรง ผู้นำ 2 คนคือ Dr. Satyapal และ Kitchlew ถูกจับ เขาคิดเตรียมการประชุมที่ Ballianwala Bahn ในวันที่ 19 เมษายน 1919 เพื่อต่อต้านโดยความสงบตอนนโยบายของรัฐบาล แต่ปรากฏว่าคนบริสุทธิตั้งหญิงและชายถูกทหารยิงตาม คนถูกฆ่าและบาดเจ็บนับพัน ชาวอินเดียตกตะลึงในเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ คานธีได้เรียกร้องให้ใช้วิธีการไม่ร่วมมือ (non-cooperation) ในกาต่อต้านรัฐบาล นักกฎหมายผละจากงาน รัฐบาลและโรงเรียนถูกตัดขาด ผู้แทนของประชาชนในสถานิติบัญญัติก็ปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือกับสภา แต่กลับหันมาเน้นในหลักการอดทน

ร่วมกับมวลชน มีการรณรงค์ซื้อสินค้าพื้นเมืองของชาวอินเดียเพื่อไม่ซื้อ (boycott) สินค้าของอังกฤษ จุดมุ่งหมายของการประท้วงก็เพื่อต่อต้านการบริหารของรัฐ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการไม่เชื่อฟัง (civil disobedience) ต่อกฎหมายโดยไม่ยอมจ่ายภาษีให้แก่รัฐ

การต่อต้านกฎหมายเราแฉดยังคงดำเนินต่อไป รัฐบาลก็ยังคงใช้นโยบายกดขี่และใช้ความรุนแรงในบางกรณี คานธีตกตะลึงในเหตุการณ์อย่างไม่คาดคิด¹ และเห็นว่าการต่อสู้ทางสายอย่างสมบูรณ์เป็นสิ่งเป็นไปได้ แม้ว่าคานธีจะเรียกร้องและยึดมั่นในหลักอหิงสาแต่ความรุนแรงก็ยังคงเกิดขึ้นในหลายแห่งโดยเฉพาะความรุนแรงที่เมืองโชรีโชรา (Chauri Chaura) คานธีเสียใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากและเห็นว่าทุกคนยังไม่พร้อมที่จะดำเนินการแบบอหิงสา คานธีจึงเลิกลี้ภัยวิธีการสัตย์เคราะห์ที่ได้รับการคัดค้านจากผู้นำและประชาชนอย่างเต็มที่ ในวันที่ 18 มีนาคม 1922 คานธีถูกจำคุก 6 ปี ในฐานะที่ปลุกระดมให้ประชาชนก่อความรุนแรง

(2) สัตย์เคราะห์ในบาโดลี 1929 (Bardoli Satyagraha)²

บาโดลีเป็นเมืองเล็ก ๆ ใกล้กับสุราทในเมืองบอมเบย์ ในปี 1928 ขางนาได้ต่อสู้โดยวิธีการสัตย์เคราะห์เพื่อเรียกร้องและแก้ไขความอยุติธรรมทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการขึ้นภาษีของรัฐ ผู้นำในการต่อสู้ คือ นายปาลเตล (Vallabhbhai Patel) ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากคานธี ปาลเตลมีการติดต่อกับผู้แทนของหมู่บ้านต่าง ๆ และได้สอบถามถึงการใช้อำนาจของรัฐในทางที่ผิดและเสนอข้อคิดให้ทุกคน ผลปรากฏว่าผู้คนเหล่านี้ก็กลับมาก่อการประท้วงหรือถึงการก้าวไปสู่วิถีทางต่อสู้กับรัฐ

¹Gaur, Mahatma : A Study of His Message of Non Violence, p. 94.

²Richard B. Gregg, The Power of Non-Violence, 2nd ed. (Ahmedabad: Navajivan Publishing House, 1960), p. 20.

ในการวางแผน มีศูนย์บริการทางสังคมในแต่ละเขตซึ่งได้รับการฝึกอบรมอย่างดี มีระเบียบวินัย และมีเขตสำคัญ 16 แห่งซึ่งมีผู้นำอาสาสมัคร 250 คนในแต่ละจุด อาสาสมัครแต่ละหมู่บ้านจะเก็บข่าว ข้อมูลเกี่ยวกับการต่อสู้ ในหมู่บ้านเพื่อส่งไปยังสำนักงานใหญ่ทุกวัน คอยติดตามดูการเคลื่อนไหวของข้าราชการ เพื่อนำไปประชาชนรู้ถึงความตั้งใจของคนและสิ่งที่กำลังจะมาถึง มีการพิมพ์บทความแจกจ่ายไปตามหมู่บ้านประมาณ 10,000 ฉบับแจกจ่ายในเขต และ 4,000 ฉบับสำหรับคนภายนอก สุนทรพจน์ของนายปาทะลถูกแจกจ่ายไปทั่ว ทุกคนได้ลงนามในการเรียกร้องและทำงานภายใต้ผู้นำของเขา ยึดมั่นในสัจยะและอธิงสาไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม

ฝ่ายรัฐบาลก็พยายามบีบบังคับให้ชาวนาเสียภาษีในทุกทาง ข้าราชการยึดทรัพย์สิน ชายที่นาของประชาชน การกระทำนี้มีขึ้นความรู้สึกของมวลชนมาก ต่อมาจึงมีการบอยคอตต่อต้านการกระทำของข้าราชการ แต่การบอยคอตก็ไม่อาจแก้ปัญหาของกลุ่มชนได้ พลังกลุ่มชนก็ขยายมากขึ้นและทุกคนให้ความเห็นใจแก่ชาวนา มีการถกเถียงกันในหมู่ตุลาการ สมาชิกลาออกเพื่อประท้วงการกระทำของรัฐ ชาวนายยังคงยืนหยัดในหลักการอธิงสา หลังจากนั้น 5 เดือนครึ่งทางฝ่ายรัฐบาลก็ยินยอมรับข้อเสนอ

(3) การเรียกร้องปฐสวราช 1930

ในวันที่ 26 มกราคม 1930 สภาองเกรสได้ประกาศว่าเป็นวันเอกราชทั่วประเทศ และคานธีได้กล่าวสุนทรพจน์ดังนี้

... เราเชื่อว่าถ้ารัฐริครอนสิทธิเสรีภาพ ประชาชนก็มีสิทธิในการชักชวน รัฐบาลอังกฤษไม่เพียงแต่ริครอนเสรีภาพ แต่ก็ยังแกงแยงผลประโยชน์ของมวลชน อีกทั้งทำลายอินเดียนในแง่เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และทางคานจิตใจ ดังนั้นเราจึงเชื่อว่าอินเดียนจะต้องชักชวนและบรรลุถึงปฐสวราชหรือเอกราชอันสมบูรณ์

...

ข้าพเจ้าถือว่ามันเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยและพระเจ้าในการยอมรับกฎซึ่งก่อให้เกิดความหายนะทั้ง 4 ประการ คือ เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และทางคานจิตใจแก่ประเทศของเรา แก่อย่างไรก็ตามเราก็คำนิ่งว่า วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการนำ

ไปสู่เสรีภาพของเราไม่ใช่วิธีการรุนแรง เราจะใช้วิธีการถอนความร่วมมือกับ
รัฐบาลอังกฤษ และจะใช้วิธีการไม่เชื่อฟังรวมทั้งการไม่ยอมเสียภาษี เราเชื่อมั่น
ว่าถ้าเราถอนความช่วยเหลือและไม่ยอมเสียภาษีโดยปราศจากความรุนแรง จะ
สามารถจกกฎอันโง่เขลาของระบอบนี้ได้ ฉะนั้นเราจึงจำเป็นต้องสถาปนาองค์กร
เพื่อจุดหมายในการก่อตั้งปรมสวราช¹

(4) สัตยเคราะห์เกลือและการถอนความร่วมมือในปี 1931 - 1934²

ในวันที่ 2 มีนาคม คานธีได้เขียนจดหมายถึงอุปราชเกี่ยวกับการ
เรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐบาล แต่ก็ได้คำตอบไม่เป็นที่พึงพอใจ คานธีจึงเดินทางไปยัง
คันที้ (Dandee) ละเมิดกฎของโรงงานเกลือ ในวันที่ 12 มีนาคม 1930 มีการ
ดำเนินวิธีการไม่เชื่อฟัง ประชาชนทั้งชาติมีปฏิกิริยาต่อต้านขอมบังคับและกฎหมายของรัฐ
การประท้วงมีอยู่ทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะในหมู่บ้านหรือในเมือง คานธีเริ่มมองถึงการปฏิบัติ
อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เขาก็ยังคงยึดถือในขบวนการสันติวิธีของมหาสัตยเคราะห์เพื่อ
หลีกเลี่ยงการฆ่ากันอย่างรุนแรง³

กลุ่มชนต่อต้านสินค้าอังกฤษ คนงานจะเริ่มออกหนังสือ บทความเกี่ยวกับ
ความก้าวหน้าของการเคลื่อนไหวและนโยบายกชี่ของรัฐ ใบปลิวถูกแจกจ่ายไปทั่ว
อย่างเสรีโดยผ่านกฎหมาย ค่าขวัญถูกเขียนบนกำแพงทั้งสองข้างทางของถนน การ
เคลื่อนไหวขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว มีการบอยคอตไปรษณีย์ โทรเลข ทุกราง
บริษัทเรือต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการต่อต้านกฎหมายเกลือ ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของ
ประชาชนอย่างมาก

¹Jagdish S. Sharma, India's Struggle for Freedom
(New Delhi: S. Chand & Co., 1962), 1: 94-95.

²Ibid., p. 97.

³Gaur, Mahatma Gandhi: A Study of His Message of Non-
Violence, p. 96.

รัฐบาลพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับสถานการณ์ ในการต่อสู้ครั้งนี้มีนักสัตยเคราะห์ จำนวนมาก ตำรวจทำร้ายประชาชนผู้บริสุทธิ์หรืออย่างไรความปราชัย มีการวางเพลิง ริมสมบัติของนักสัตยเคราะห์ ประชาชนนับพันต้องทนทุกข์ต่อการกระทำของรัฐบาลใตกฎหมาย ไม่เป็นธรรม แม้วารัฐจะใช้ความรุนแรงอย่างไรมนุษยธรรมแก่ประชาชนก็ยังคงอยู่ใน ความสงบและต่อสู้โดยสันติวิธี ขบวนการต่อต้านดำเนินไปประมาณ 1 ปี รัฐบาลก็มีการ เจริญจากกับผู้นำของสภาองเกรส และมีการเซ็นสัญญาระหว่างอุปราชเออร์วิน (Viceroy Irwin) กับคานธีในวันที่ 5 มีนาคม 1931 แต่สนธิสัญญา Gandhi Irwin Pact ก็ ไม่มีผลอย่างแท้จริง ภายหลังจากที่คานธีกลับจากการประชุมโต๊ะกลมที่อังกฤษก็พบว่าผู้นำของ สภาองเกรสถูกจับ มีการยึดทรัพย์สิน และทำการกักขัง คานธีจึงดำเนินและเรียกร้องวิธี การ สัตยเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง

คานธีได้เรียกร้องโดยการอดอาหารประท้วงเมื่อวันที่ 20 กันยายน 1932 และไต่ยกเล็กเมื่อมีการเซ็นสัญญา Poona Pact เมื่อวันที่ 26 กันยายน 1932 แต่วิธี การไม่เชื่อฟังก็ยังคงดำเนินต่อไป จนกระทั่งในเดือนกรกฎาคม 1933 การประท้วงโดย วิธีการไม่เชื่อฟังของมวลชนก็ยกเล็ก คงเหลือแต่การประท้วงโดยการไม่เชื่อฟังของปัจเจกชน ความพยายามที่จะประนีประนอมกับรัฐล้มเหลว คานธีจึงยกเล็กวิธีการดังกล่าวในปี 1934 เพราะเห็นว่าประชาชนยังได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับอหิงสาไม่เพียงพอ บางคนไม่พอใจใน ขอบเขตจำกัดของการเคลื่อนไหวแบบสัตยเคราะห์ จึงเป็นสิ่งที่ยากในการก่อให้เกิดพื้นฐาน สัตยเคราะห์ที่สมบูรณ์ได้

(5) ขบวนการขับไล่อังกฤษออกจากอินเดียในปี 1942

ในวันที่ 14 มิถุนายน 1942 สภาองเกรสพบกันที่วาร์ชา (Wardha) และยื่นข้อเสนอให้อังกฤษออกไปจากอินเดีย วันที่ 7 สิงหาคม 1942 สภาองเกรส อินเดียพบกันที่บอมเบย์ คานธีแต่งตั้งผู้แทนให้เจริญจากอุปราช แต่ก็ถูกจับพร้อมกับผู้นำ จึงก่อให้เกิดการจลาจลตามเมืองต่าง ๆ เช่น พินาร เบงกอล บอมเบย์ ประชาชนโกรธ แค้นมากจึงวางเพลิงตามสถานที่ราชการ สถานีตำรวจ ทางรถไฟ และสายโทรเลขก็

ถูกตัดทำลาย คานธีจึงเข้าใจซึ้งถึงคำพูดของเขาที่พูดกับตัวแทนว่าให้ทุกคนยึดมั่นในวิธีการ
 อหิงสาแต่ความตั้งใจอาจเล็ดล้นอันเนื่องมาจากนโยบายที่กษัตริย์ของรัฐ เหตุผลอื่นก็คือการ
 ชาติผู้นำประชาชน และความรุนแรงเกิดจากจิตใจโดยการใส่กำลังของรัฐบาล

รัฐบาลเริ่มประณามสภาองเกรสในการเตรียมการปฏิวัติด้วยความรุนแรง
 เหตุการณ์ทางการเมืองเปลี่ยนแปลงเพราะชาติผู้นำ คานธีได้ชี้แจงเจตนาของมวลชนที่ว่า
 สัตย์เคราะห์ที่ไม่อาจมาจากความหวังในอุดมการณ์ของเขาทั้งนี้เพราะรัฐบาลมักคำนึงว่าจะ
 ปฏิบัติต่อประชาชนแบบใด หากปล่อยให้ประชาชนก็จะเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว แต่ถ้า
 กษัตริย์ก็จะก่อให้เกิดความเห็นใจร่วมกันของมวลชนในประเทศและต่างประเทศซึ่งเป็นการ
 ท่อสู่เพื่อเสรีภาพของสัตย์เคราะห์ ต่อมาในวันที่ 16 สิงหาคม 1946 เกิดมีการจลาจล
 ในแคว้นปัญจาบและเบงกอล กัดกัดตามมีการนองเลือด สถานการณ์ในเบงกอลตะวันออก
 ก็เลวร้าย สัตย์และอหิงสาซึ่งเป็นพื้นฐานของการเคลื่อนไหวและคำสอนของคานธีก็ถูก
 กัดกินไปในบรรยากาศแห่งการกระทำที่รุนแรงซึ่งเข้ามาแทนที่

เพื่อทดสอบหลักการของเขา คานธีเดินทางไปยังเมืองศรีรัมปุร์ (Srirampur)
 ซึ่งเป็นหมู่บ้านในเบงกอลตะวันออก พวกฮินดูกำลังสับสน เขาทำงานและพบปะกับมุสลิม
 การปรากฏตัวของคานธีทำให้มวลชนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง คานธีเดินทางจากหมู่บ้าน
 หนึ่งไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง เพื่อปลูกฝังความเชื่อมั่นและความกล้าหาญแก่ประชาชน อหิงสาใน
 แง่นโยบายของเขาไม่ได้ผลเพราะประชาชนไม่ได้รับการฝึกอบรมเพียงพอ แต่คานธีก็
 ยึดในหลักอหิงสาเพื่อเรียกร้องเอกราชของอินเดียจนถึงที่สุดทั้งนี้เพราะคานธีเห็นว่าความเกลียด
 และความรุนแรง จะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากเกินกว่าที่จะแก้ไขได้ เขาจึงยึดในหลัก
 อหิงสาดลอคมาจนสามารถนำไปสู่การปกครองตนเองในที่สุด

3. อหิงสากับชีวิตบุคคลในระดับนานาชาติ

คานธีนำหลักอหิงสามาใช้ในระดับนานาชาติ วิธีการอหิงสาอาศัยความศรัทธา
 ในพระเจ้า และคนที่เกรงกลัวพระเจ้าจะอุทิศตนเพื่อกระทำความดี ละเว้นความชั่ว

ส่วนวิธีรุนแรงซึ่งเชื่อในอหิวาและไม่มี อมเชตความมือของพระเจ้าจะนำไปสู่การ
ใช้กำลังในการต่อสู้ ตามความคิดคานธีกองทัพหิงสาต่างจากกองทัพรุนแรง เมื่อเกิด
การปะทะหรือต่อสู้ เขาก็พยายามที่จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีมิตรระหว่างกัน และเรียก
ร่องสันติภาพ กองทัพหิงสาจะเตรียมพร้อมในการรับความรุนแรงด้วยการปิดมัน
ในอหิงสา อหิงสาชีวิตของตนเพื่อชนกลุ่มใหญ่ ความตายเป็นสิ่งสะอาคบริสุทธิและทำ
ให้ผู้ใช้ความรุนแรงเกิดสับสน การอหิงสาชีวิตเพื่อระงับความรุนแรงของฝูงชนเป็นวิธี
การที่ดีกว่าความรุนแรงที่มาจากกองทัพทั้งกองทัพ กองทัพหิงสามีความศรัทธาใน
พระเจ้า ถ้าประเทศหนึ่งถูกอีกประเทศหนึ่งโจมตีและกองทัพทั้ง 2 ต่อสู้กันด้วยความ
รุนแรง กองทัพหิงสาจะเข้าไปอยู่ระหว่างการโจมตีทั้งสองหนวย คานธียอมรับ
ว่าวิธีการนี้ไม่อาจให้คำตอบสุดท้ายแก่ เขาก็เชื่อว่าการกระทำนี้จะลดความรุนแรงให้
เกิดน้อยที่สุด ผู้นำของกองทัพจะแสดงให้เห็นถึงความคิดของคนและกองทัพพร้อมที่
จะทำตามผู้นำอย่างมีระเบียบด้วยความเชื่อฟังอัน เป็นลักษณะสำคัญของกองทัพหิงสา

คานธีกล่าวว่า "สันติภาพของโลกจะกลายเป็นความจริงคอเมื่อมีการสร้าง
สังคมมนุษย์ขึ้นใหม่หรือปลุกฝังความคิดแห่งภารตภาพสากล"¹ ถ้ากองทัพหิงสาถูก
โจมตีหรือถูกครอบครองพรหมแดนก็จะต่อต้านโดยวิธีอันความร่วมมือ ไม่ให้ความ
ช่วยเหลือแม้ว่าจะถูกฆ่าตายก็ตาม หรืออาจต่อต้านโดยวิธีการอหิงสาตามที่ฝึกมา
คานธีเชื่อว่าผู้รุกรานก็มีจิตใจ เหมือนกับคนอื่นแม่แต่คนที่โหดร้ายที่สุดก็อาจเปลี่ยนได้
ถ้าเห็นคนจำนวนมากสละชีพโดยปราศจากความรุนแรง ในกรณีสังคมไม่จำเป็น
ต้องใช้อาวุธ การปฏิบัติศีลธรรมของอหิงสามีผลสูงมาก ความกล้าหาญของกองทัพ
อหิงสาในการยอมสละชีพของตนโดยไม่ทำร้ายบุคคลอื่นไม่อาจเปรียบกับกองทัพที่ใช้
ความรุนแรง ในการต่อต้านแบบอหิงสาจะไม่มี ความพ่ายแพ้ ความรักเป็นกฎสูงสุด
ของชีวิต

¹ Rajendra Prasad Dr., Satyagraha in Champaran

ในกรณีนี้ประเทศคองพัฒนาทางเครื่องจักรและอุตสาหกรรมจะต่อต้านอาวุธ
ทันสมัยนั้น คานธีเห็นว่าสิ่งที่เป็นไปได้สำหรับการเผชิญหน้าโดยคำนึงถึงเกียรติ
และการเคารพตัวเอง สังคมจะไม่พ่ายแพ้แม้ว่าจะต้องเผชิญกับอาวุธนิวเคลียร์ก็ตาม
ประเทศที่ยึดมั่นในอหิงสาจะไม่ทำร้ายบุคคลอื่น ทฤษฎีความรุนแรงกับเทคนิคอหิงสาก็
ไม่อาจไปช่วยกันได้ เช่นเดียวกับความขัดแย้งระหว่างพระเจ้ากับวิคตอเรีย มานคนคิดว่า
การที่ประเทศหนึ่งจะรุกรานอีกประเทศหนึ่งโดยที่รู้ว่าฝ่ายตรงข้ามยึดถือหลักอหิงสาจะ
ทำให้ฝ่ายรุกรานเกิดความกระสือรือร้น แต่ในกรณีที่ฝ่ายถูกรุกรานยึดมั่นในอหิงสาของคน
เข้มแข็งก็จะไม่เกิดขึ้น หรือการต่อต้านอหิงสาของชาติที่มีความเข้มแข็งทางอาวุธก็จะไม่
มีปัญหา แต่ตามที่สันตะของคานธีประเทศใดต้องการยึดหลักอหิงสาจะต้องละทิ้งอำนาจ
ทางทหารและต่อต้านแบบอหิงสา

การปฏิบัติอหิงสาในโลกที่มีความเกลียดชังและต่อสู้กันเป็นสิ่งที่ทำยากมาก
ผู้ต่อต้านอหิงสาจะต้องเข้าใจถึงคำว่าผู้ถูกรุกรานและผู้รุกราน เขาจะทำทุกอย่าง
เพื่อช่วยเหลือผู้ถูกรุกรานหรือผู้ต่อต้านโดยวิธีอหิงสา แม้ว่าในบางครั้งจะต้องสละชีพ
ของตนก็ตาม ในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายต่อสู้กันด้วยอาวุธ ผู้ต่อต้านจะได้รับการสนับสนุน
ทางศีลธรรมจากนักสัตยเคราะห์แต่ขณะเดียวกัน นักสัตยเคราะห์ก็จะไม่สวคมนต่ออนวอน
พระเจ้าให้ผู้รุกรานเกิดความหายนะ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตกอยู่ในมือของอีกฝ่ายหนึ่ง
เขาก็จะพยายามช่วยเหลือแม้ว่าต้องเสี่ยงชีวิต การกระทำนี้จะก่อให้เกิดคุณผลเหล่านี้
เกิดความละเอียดใจ

คานธีให้ทัศนะเกี่ยวกับนโยบายเป็นกลางของสวิสเซอร์แลนด์ซึ่งปลดอาวุธ
และยอมให้ประเทศอื่น ๆ ถูกทำลาย คานธีเห็นว่าประเทศสวิสไม่ได้ทำตามหลัก
อหิงสา สวิสควรจะปฏิเสธการสนับสนุนกองทัพของผู้รุกรานซึ่งใช้เขตแดนของตนใน
การเข้าไปยังประเทศอื่น สวิสควรจะแสดงการต่อต้านแบบสันติต่อกองทัพต่างชาติที่
เดินผ่านเขตแดนของตนเพราะบุคคลเหล่านี้จะเข้าไปเพื่อก่อให้เกิดการทำลาย ส่วนใน
กรณีที่จะใช้อหิงสาต่อต้านพวกฟาสซิสและนาซีโดยเฉพาะกับฮิตเลอร์ซึ่งต้องการเป็น

จำวโลก (World Empire) และเชื่อในการทำลายล้างชนชาติยิวนั้น คานธีกล่าวว่า แม้อิตเลออร์จะไม่กระเทือนต่อความทุกข์ของนักสังขเคราะห์ก็ไม่ได้มีความหมาย ทั้งนี้เพราะเกียรติของนักสังขเคราะห์อยู่ที่การต่อต้านโดยสันติและไม่รอคอยความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น อิตเลออร์พยายามสร้างความมั่นคงด้วยพลังเพราะเขาเชื่อว่าการกำลังจะเอาชนะคนใด ถ้าประชาชนพร้อมใจกันใช้วิธีอหิงสาที่จะมีผลต่อเขา อย่างน้อยที่สุด อิตเลออร์ก็มีจิตใจเหมือนกับนักสังขเคราะห์

ในการวิจารณ์ถึงอิตเลออร์ คานธีเห็นว่าอิตเลออร์ไม่อาจทำอะไรได้ถ้าประชาชนไม่หนุนหลัง เยอรมันก็เหมือนกับชาติอื่น ๆ ที่ควรจะปฏิวัติต่อต้านผู้นำที่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงนโยบาย ความหายนะจากการใช้อาวุธย่อมเกิดขึ้นและความรุนแรงก็ไม่อาจเปลี่ยนจิตใจของคนใด ความพ่ายแพ้ของเยอรมันในสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้เยอรมันพ่ายแพ้ประเทศที่มีชัยชนะ อิตเลออร์จึงกลายเป็นผู้นำในการใช้อาวุธและสงครามรุนแรง คานธีเสนอหลักอหิงสา ความอดทนและความเชื่อมั่นตนเองและพร้อมที่จะทนทุกข์ในการต่อต้านการกระทำดังกล่าว

ทัศนะเกี่ยวกับปัญหายิว การที่พวกยิวเชื่อในพระยะโฮวา ซึ่งเป็นพระเจ้า ทำให้พวกยิวไม่หมกหมอง คานธีเห็นว่าพวกยิวไม่ควรหนีจากเยอรมันซึ่งคิดว่าเป็นบ้านของเขา เหมือนกับชาวเยอรมัน ชาวยิวควรปฏิเสธในการถูกขับไล่นำมาจะถูกรุกระทำอย่างทารุณ ทุกคนควรพยายามที่จะนำโดยไมหวังการสนับสนุนจากยิวอื่น ๆ ถ้าเขายอมรับการกระทำนี้สภาพความเป็นอยู่จะไม่เลวร้ายไปกว่านี้ การยอมรับความทุกข์โดยเต็มใจจะก่อให้เกิดพลังอย่างใหญ่หลวง คานธีคิดว่าชาวยิวในเยอรมันอยู่ในภาวะที่จะใช้วิธีการต่อต้านแบบอหิงสาต่ออิตเลออร์ได้ดีกว่าชาวอินเดียในแอฟริกาใต้ที่ต่อต้านอังกฤษ ทั้งนี้เพราะชาวยิวได้รับความเห็นอกเห็นใจจากประเทศใกล้เคียง ชาวยิวควรเปลี่ยนท่าทีของเยอรมันโดยวิธีอหิงสา ชาวยิวไม่ควรอยู่ภายใต้การคุ้มครองทางอาวุธของอังกฤษ แต่เขาควรพยายามเปลี่ยนจิตใจของชาวอาหรับเพราะถ้าปราศจากเจตจำนงที่ดีของชาวอาหรับเขาก็ไม่อาจอยู่ได้ สำหรับคานธีผู้ปกครอง

อาหรับและชาวปิวน์บ็ถือพระเจ้าองค์เดียวกัน คานธี สนอให้ใช้วิธีการสัตยเคราะห์และ
ยอมตายเพื่อเรียกร้อง การกระทำนี้จะทำให้ทั่วโลกมองถึงความประสงค์ทางศาสนา
ในการตั้งถิ่นฐานในพลเดสตัน

คานธีเห็นว่าถ้าปิวน์ใช้วิธีอหิงสา จิตใจของเขาจะอ่อนโยนและสงครามก็จะไม่
เกิดขึ้น การทนต่อความทุกข์ของอหิงสาจะสามารถชนะจิตใจของคนแม้ว่าคนนั้นจะเป็น
ทรราชก็ตาม คานธีแนะนำให้ชาวปิวน์รวบรวมอำนาจทางจิต (soul-power) อันมีผล
จากอหิงสา ถ้าชาวปิวน์ทำไคแมแต่ฮิตเลอร์ก็ต้องยอมก้มหัวให้อหิงสามีประโยชน์มาก
ในการเผชิญหน้ากับอหิงสา การดำเนินชีวิตแบบสันตืออาจมองไม่เห็นผลการทนทุกข์ใน
ช่วงยังมีชีวิตอยู่ แต่การเชื่อในอหิงสาจะก่อให้เกิดผลดีในมุกต่อไป

คานธีเชื่อในเอกภาพธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อฝ่ายหนึ่งให้ความรักก็จะมีผล
ต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ประเด็นสำคัญก็คือความรุนแรงตามแบบของฮิตเลอร์และมุสโสลินีมักจะ
เผชิญกับความรุนแรงของอีกฝ่ายหนึ่งโดยที่ไม่เคยพบกับการต่อต้านแบบสันติ ถ้ามีการ
ใช้วิธีดังกล่าวอาจทำให้เขาคิดว่าวิธีนี้ดีกว่าความรุนแรง ความสำเร็จของนักสัตยเคราะห์
ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเห็นใจของฝ่ายตรงข้ามแต่ขึ้นอยู่กับความศรัทธาในพระเจ้า ถ้าชาวเชกต่อต้าน
ฮิตเลอร์โดยวิธีการอหิงสาและถูกฆ่าตายก็จะกลายเป็นชัยชนะอันยิ่งใหญ่ นั่นคือการ
ต่อต้านแบบอหิงสาเป็นวิธีการที่ดีที่สุด

การที่คานธีเรียกร้องให้เกิดสันติภาพเพราะเห็นว่าสงครามเป็นสิ่งที่เลว
สงครามเป็นการประหัตประหารชีวิตทั้งสองฝ่ายทั้งที่เห็นจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ถ้าฝ่าย
หนึ่งใช้ความรุนแรงอีกฝ่ายก็จะเพิ่มความรุนแรงเพื่อเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง คานธีต้องการให้
ชาวอังกฤษต่อต้านนาซีโดยวิธีอหิงสา คานธีเชื่อในผลที่จะได้รับจากอหิงสาเพราะเขานำไป
ใช้ในอัฟริกาใต้และอินเดีย ในการหลีกเลี่ยงความรุนแรง คานธีเห็นว่าถ้าถูกลอบจุมหรือ
ยิงเขาจะปล่อยให้ทำเช่นนั้นไม่ได้ แต่ถ้าผู้ชนะต้องการสมบัติซึ่งเป็นสิ่งภายนอกก็ควร
ให้ได้ทั้งนี้เพราะนักสัตยเคราะห์เห็นว่าการครอบครองทางโลกเป็นการทำลายระคับจิตใจ

ของมนุษย์ คนไม่ควรตกเป็นทาสของความชั่วร้ายและคนมักถูกกลลวงไปในทางผิดอัน
 เนื่องมาจากธรรมชาติที่มักโง่หรือความโลภของตน นักสัตยเคราะห์ต้องมีเจตจำนง
 แน่วแน่ไม่ไขว่คว้าใจอ่อนแอ เขาจะไม่หวั่นเกรงแม้ว่าจะต้องสิ้นชีพก็ตาม และนักสัตยเคราะห์
 จะถือชัยชนะของวิญญาณเป็นสิ่งสูงสุดไม่ใช่ทางร่างกาย

การปลดอาวูชเป็นการยกระดับทางศีลธรรม คนที่เชื่อว่าสันติภาพถาวรเป็น
 สิ่งที่เป็นไปได้ เพราะธรรมชาติของมนุษย์มาจากพระเจ้า การที่ล้มเหลวเพราะขาด
 ความศรัทธา การมองหิงสาเพียงด้านเดียวก็ไม่อาจเข้าถึงสันติภาพ ต้องมีการควบคุม
 พลังแห่งการทำลายควบไปด้วย ถ้ามีการเน้นทั้งสองด้านสันติภาพถาวรในโลกนี้ก็เป็สิ่ง
 ที่เป็นไปได้อย่างแน่นอน

ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย